

propositionen här om, hufwudsakligast på den grund, att "Svenska folket har af ålder want sig att se högsta lagstifningen i regentens hand, och att fästa sin säkerhet wid öfvertygelsen, att hans beslut äro högsta rättwisans, och i synnerhet lärer menigheten hwarken lätt kunna eller gerna wilja beröfwas den enkla, men sädna tro, att konungen affäger Guds domar." Af detta, från affeende på folkets känsla så riktigt hentade motiv, det derföre alla, äminstone de fleste, wäl torde böra gilla, kan dragas ännu ett, det neml. att om grundlagen upphörde att bestå, det konungen äger i Högsta Domstolens beslut deltaga, och att man således endast hade att anses detta som en wänlig rätt, såsom enskilde lagstiftningens dom, skulle denna domstol snart förlora sitt, såsom den högsta rätten, betryggande anseende, och snart skulle det hända, att den blef blott en högre instans, från hwilken man efter hand började att appellera directe till konungen, så att hos oss skulle förnyas, hwad med det heliga Romerska rikets Kammer gärligt inträffat. Man må ej inwända, att Confidentialitet sätter hinder deremot; ty för ett helt folks smänsligom utbildade och stadgade öfvertygelse, givdes laga, på papper skrifna, återhållande skrifter. Och detta anseende sättes så mycket mera på spel, som Högsta Domstolen, i fall konungens twen-
delighet i det upphörde, icke mera hade att bestimma, att den wid alla sina beslut och domar bör, till yttersta grad, wara mån, om att bibehålla konungens wärdighet, såsom alltid tänkt att i detta beslut hafwa deltagit.
Men just emedan domstolen handlar i konungens namn, samt under dess secret utfärdar sina beslut, bör det wara domstolens högsta ögnamärke, att med den noggrannhet i pröfningen och den wisfa betänksamhet i utslaget, yttra sig öfwer förekommande mål, att detta höga anseende icke på något sätt må förnärmis. Walet af de personer, hwilka skola utgöra Justitiae-Rådet, är alltså kanske det aldra wigtigaste och bestimnersammaste af alla, den styrelsen har att verkställa. Det förswäras ännu mera genom det stadgande i Grundlagen, att ledamöternes halfwa antal skall wara frälse, det andra ofrälse. Skälet till detta bud är swårt att uppgifwa, då det annars hör till andan af vår närwarande Constitution, att icke affe någon ståndskilnad, utan äro alla, såsom Swenske medborgare, lika underkastade och lika skyddade af lagen. Men deremot är lätt att inse, hwilka swårigheter af detta stad-

gande läggas i wägen för det ändamålsenliga besättandet af ett ledigblifwet rum i Högsta Domstolen. Om t. ex. en frälse ledamot afgår, men för ögonblicket icke någon annan rätt skicklig frälse, ehuru wäl en ofrälse, person är till hands att intraga detta rum, får denne, med hwilken alla rättsblände och hela landet skulle wara wäl belåten, icke inkallas, emedan det bestämda antalet af sex ofrälse ledamöter icke må öfwerstigas. Om nu detta, i det här exempelwis gifna fallet skulle kunna afhjelpas dermed, att den skicklige ofrälse adlas och sedan gøres till Justitiae-Råd, (ehuru redan deri ligger ett slags förnärmis af en duglig mans wärdighet, att hans duglighet icke skall beröfwas och användas förr än man tillagt honom någon ting, som han icke eftersträfwat och hwarmed han, i wisfa fall, möjligen skulle sinna sig föga belåten), så kan denna nödhjelp äminstone icke tillgripas, om den afgångne wore en ofrälse och den skicklige wore frälse; ty hans adelskap kan honom icke beröfwas.

Att sådana, som de exempelwis uppgifna fallen skulle kunna inträffa, inses af en hwar som erinrar sig hwad af Högsta Domstolen erfordras. Den skall neml. icke allenast döma så, att föresällningen om den högsta, owänfliga rättwisans i konungens person, icke på något sätt upphäwes eller förnärmis, utan den har desutom (enl. 19 §. R. O. F.), att förklara lagens rätta mening, d. å. att intränga i och öfvertygande utwecka lagstiftarens affigt med hwarje lagbud, samt att yttra sig (enligt 25 §. R. O. F.) öfwer alla de nådeansökningar, som konungen i statsrådet föredragas, o. s. w. En sådan domstol kan naturligtwis icke, under något wilkor, sammansättas af omogne ynglingar, af personer hwilkas rykte i något affeende är twetydigt, af lättingar, hwilka af slapphet och finnestrogghet, i sduin och maklighet förlora uppmärksamheten på sitt wigtiga kall, af sådana hwilka antingen i följe af instränkt naturligt begrepp, eller af bristande kunskaper, ännu mindre af bristande wilja, icke kunna följa med och icke till hela sin omfattning och till alla dermed sammanhängande omständigheter öfwerse de ämnen, hwilka till Högsta Domstolens behandling hänstutas. Zete heller kan det, för att intraga den högsta domare platsen, wara nog, att blott hafwa fört protocollet eller deltagit i voteringen wid en öfwer rätt, likafäl litet som att blott routinerat såsom ordbrände wid en underdomstol, eller blott theoretiserat på sin kammar, eller

i en kathedr, så mycket mera som Grundlagen uttryckligen bestämmer: att till Justitiæ-Råd ingen annan må utses, än den, som i domare värf ädaga lagt insigt, erfarenhet och redlighet. Naturen af Högsta Domstolen, såsom den yttersta instansen, och hvars mistag i dom, i fall ett sådant skulle äga rum, icke vidare kan rättas, gör det nödvändigt, att, då här alldeles icke går an att lita på fördragande, uppsatta berättelser och föregående utredningar, utan den nogaste egna sakkänedom erfordras, hvarje ledamot måste använda den oförtrunaste sikt, den yttersta noggrannhet, den djupaste besinnning och den säkraste skarpsynthet, att följa med en widhöftig sak, att reda inträffade förhållanden, att genomskåda hela advocaturens magiska dunstfrets, och att förlisa lagens strånga, ofrånweliga bud med fordringarne af naturlig billighet *)), för att gifwa ett utslag — det sista, ohjelpligen afgörande — värdigt att utgå i konungens namn, som tillhörigt sitt folk "att ingen förderwa eller förderfwa låta till lif, ära, personlig frihet och välfärd,

*) För att ännu mera stadga öfvertygelsen om wikten af dessa fordringar i afseende på Högsta Domstolens ledamöter, må läraren påminnas om twenne af de i sednare tider märkwärdigaste mål, neml. det Halliska och det B. utbilda. Om det förra lse på förband blifwit förklart, och när det sednare en gång företages till afgörande, hwilken anspråkning af omtänka måste icke användas å ena sidan, för att bibehålla wärdigheten och tillförlitligheten af ett det dyrbaraste och ansvarfullaste af allt medborgerligt förtroende: det att wärda andras hälsa, under det de icke sjelfwe kunna se sitt till godo, och å den andra, att, om detta förtroende verkligen blifwit öfvertradt och missbrukadt, skada den lidande upprättelse; vidare för att hafwa kort närwarande för sig alla triande eller bindande omständigheter, framdragna under loppet af en widhöftig rättsegning; att betrakta huru möjliga fel mot formaliteter kunna öfverses, då de af oförmågenhet blifwit begagna, så snart man märker att en kunnigare motpart iakt på dem och på måjligheten ett de skulle kunna begås, beråttat ett skydd för sin dåliga sak, eller att besinna, huruvida en på tiden länge utragen process, och således ett långvarigt lidande må kunna anses uppvägnande den icke kanske i alla omständigheter alldeles tillräckliga utredningen och bewisningen, m. m. på det att, så mycket möjligt är, det gamla ordspråket: summum jus summa injuria. icke må besinnas i en dom, hwilken såsom ansedd utgående från rättshäns och upplysningens högsta representant inom samhället, eller från konungen, bär förlifka ådrag lagenligheten med naturlig billighet!

utan han lagligen förwunnen och bbind är." Justitiæ Stats Ministern, såsom Högsta Domstolens chef, och den hwilken således måste waka för inrättningens bibehållande i sitt ändamåtsmässiga sikt, har således ett lika hedrande, som ansvarsfullt och betydfullt uppdrag, att alldrig förestå andra till ledamöter, än dem han, efter nogaste kändedom, är öfvertygad skola motswara konungens fordringar och nationens wäntan.

Detta förswäras icke litet, med anledning af den ringa grad af bildning grundlagen utfätter såsom beting för rättighet att wänta plats i Högsta Domstolen. De blifwande ledamöterna skola blott, enligt orden i Regeringsformen, — hafwa fullgjort hwad författningarne förestifwa dem, som uti domare embeten må nyttjas. Om nu också dessa förestiffrister äro något skärpta emot hwad de woro år 1809, då detta bud i Regeringsformen bestämdes, så förutsätter dock ännu den lilla examen, som för rättighet att inträda i rättegångs werken erfordras, ingen grundelig, allmän humanistisk bildning, utan är blott i sjelfwa werket ett uppreparande af läror, hwilka, emedan de icke hafwa någon allmänlig bildningsgrund att fästas sig wid, på sjerbedelen af den tid förskömmas, som blifwit använd för att läsa in dem. I en utländsk Journal har blifwit anmärkt, att någon Svensk litteratur, i detta ords högsta bemärkelse, ännu icke finnes utan nu först börjar att framspira. Därmed må nu wara huru det will; men wist är äminstomne, att wi ännu icke hafwa någon juridisk, såsom wetenskap, och det wärsta är, att någon början till den ens knapt kan förspörjas, då de så försöken till lagkunskapens wetenskapliga behandling hos oss, t. ex. af Werionius Oyldestolpe, Mehrman Ehrensträhle, o. n. a. äro af en ganska gammal dato, samt utförda efter nu mera föråldrade grundsatser; och sedermera hafwa de skrifter, hwilka i denna wäg blifwit utgifna, warit lika ofsystematiska aggregater af tillfälligtwis hopletade författningar, som war moderna lagkunskap är det. Desså äga wi i det nya lagförslaget, så långt det redan blifwit utarbetadt, det mest talande bewis på war närwarande totala brist på juris konsulter, då det bästa man kan säga om detta lagförslag, är att det, i sina olika delar, rbjer de allt säkrare och säkrare swären af ett redligt studium att på framtiden förtjena detta namn. Det är också allmänt medgifwet, att hela den juridiska bildningen måste antaga ett strängare och

lärdare skaplymne, i fall någon vetenskaplig lagfa-
renhet i Sverige skall uppstå.

Då ett folks lag är den fullmogna frugten af
des bildning, des allmänligt uppfattade rättsbe-
grepp och des förhållanden under ett wißt tidsrum,
samt de för handen warande modificationerna af la-
gen äro följder af bildningens fortskridande och förän-
drade omständigheter, liksom af de inslytanden som
andra åldre och nyare folkslags inrättningar haft på
det folket, hwars lag är i fråga, så följer påtagli-
gen att ett till botten genomfördt och widsträckt så
historiskt, som filosofiskt studium, är den grund-
läggande förberedelsen till en vetenskaplig lagkun-
skap. Då det åter, för att använda denna kunskap
wid förekommande fall, fordras en såler insigt i sinnes-
rörelsernas uppkomst, inslytanden och associationswerk-
ningarne, samt att på ett bindande och öfvertygande sätt
kunna uttala slutsatserna af en anställd pröfning, så
följer, att studium af lagarne måste åtföljas af ett li-
ka grundeligt af psykologie, — emedan hwarje brott-
måls ransakning intet annat är, än ett skarpt iakt-
tagande af själens inre verkningar, uppenbarade ge-
nom sinnesrörelserna —, samt af logik; ty en dom
är icke annat än en kedje-syllogisum, i hwilken det
erkända brottet och lagstadgandet utgöra öfversatser-
na och tillämpningen slutsatsen. Men då intet psy-
chologiskt studium kan hafwa grund och hållning, ut-
tan i filosofien i allmänhet, den der ensamt in-
nehåller förklaringen och utvecklingen af de rätts-
principer, på hwilka all lag ytterst måste hvilat, så
följer, att endast den förtienar att kallat juris con-
sult, som med sitt studium af lagarne förenat det af phi-
losofien i hela sitt omfång. Huru mycket felat icke då att
förtiena denna benämning för dem, hwars hela huma-
niska studium inskränker sig högst till sammanletandet
af några latiniska phraser, i en så kallad *chria*, samt i några
utanlärar af en partiel, och alltså icke begripen naturrätt?

Om Gymnastik.

(Slut fr. No 76.)

Huru wäl Hr Ling uppfattat och för sig sielf till
klarhet utvecklat gymnastikens idé, kan hwar och en
förwisa sig, som will taga närmare kännedom om
dem, hwilka under en mängd af år genom hans me-
thod blifwit till hälsan förbättrade eller återställda.
Men Hr L. har icke blott sålunda gagnat det all-

männa, ehuru gymnastikens stora wigt härigenom
blifwit fullkomligen ådagalagd, han har och till-
lita på det kraftigaste inwertat uppå den uppwa-
rande generationen, och hwar och en yngling som
genomgått t. ex. Carlbergs frigs-academi, skall sä-
kert i en framtid bewittna den stora fördelen af dy-
lika inrättningar, der icke endast själen njuter ut-
derwisning, utan äfwen kroppen fysiskt stärkes och
bewaras från utswäfningar och weskighet, hwilken
ty wärr alltför mycket will bemäktiga sig wår nation.

Slutligen wilsa wi anföra, hwad en af wåra
berömda läkare, professor Gadelius, yttrar om gym-
nastik i sin Årsberättelse för 1821 (pag. 43—45.)

Gymnastikens inslytande så wäl på hälsans
bibehållande som sjukdomars försummad. Hwar och en
erkländ, ehuru ej sällan försummad. Hwar och en
winer muskeltyrka genom öfning, och det företrä-
deswis i de muskler som öfwas. Deremot förslamat
all irritabilitet eller muskelkraft genom lättia och
overksamhet, och denna lamhet sprides från de irri-
tabla till de med dem intimt förenade reproductiva
och sensibla phaenomenen. Öfningen måste likväl
afpassas; ty för stark ansträngning uttömmar kro-
ppen. Genom rörelser lefwa wi, bestämma wår wer-
ksamhet, söka wår föda och tillfredsställa wår be-
hof: genom dem utbildas kroppen bäst och förnämligast;
digestionen stärkes, omloppet och andedräg-
ten befördras, bröstet utwidgas, blodet beredes så-
des kraftigare och med mera trådämne, hwarigenom
nutritionen för musklerna ökas och irritabiliteten
tilltager, afföndringarne och uttömmingarne ske or-
dentligt; husets strålar kastas inom det rörliga öga
och ljudets strålar modifieras genom inre dräts-
relse organer. — Rörelserna hindra den dispropor-
tion af kärlfylnad, som gör congestioner, infarcter,
haemorrhoider, isterbukar, känsla af tröghet och
tyngd, öfwerflöd af fetma och många andra af wår
tids främpor och förtidiga ålderdom. — — —
bland medicinska gymnastikens hufwudsakliga för-
målar är äfwen ett, att genom rörelser få trötta och
wanställda lemmar i sin rätta ordning. — — — När
en dag gymnastikens wettenskap blir ett rift och be-
ständigt fält för ytterligare forskningar, då skall det
konst i samma mån blifwa användbar och wi-
tig för statens allmänna och medborga-
nes enskilda hälsotillstånd." *Dyn*

Stockholm,

Tryckt hos C. F. Wennerström.

Lördagen den 30 September 1826.

Frithes Nyheter.

Stockholm. Hans Majestät Konungen afreste förhöne gårdrag till Rosersberg, och tros icke återkomma derifrån förr än i nästa vecka. Den öfriga Kongl. Familjen läser i dag inslotta från Droittningholm.

I den sidslidne Thorsdag hållna Stats Consetil lära några befordringar af wigt icke hafwa ägt rum.

Den nya Presidenten i Swea Hof-Mått såges nästa Tidag komma att göra sin inträde.

Stats-Secreteraren Dandwardt är för några dagar sedan återkommen från sin resa, och låter redan hafwa åter inträdt i utöfningen af sitt emdets.

Om Uppfostran och Underwisning.

Dsta ser man orden uppfosttran och underwisning skrwerlade med hwarandra, såsom om de wore likbetrande. Likwål utmärka de någon ting alldeles olika. Uppfostran är den utbildning till hjerta, lynne och character, den beredelse till wärdighet af ett högre tillstånd än detta jordiska, hwilket menniskan, under oafbrutna förhållanden med andra menniskor, beta lifwet igenom gifwer sig sjelf, och hwilket beredde åt hwarje individ meddelar det inre utmärkan- de, hwarigenom han skiljes från alla andra. För uppfosttran, uti egentelig mening, kan således intet göras (så des förtigång beror endast af de egna krafternas öfning), mera än att erbjuda medel för öfningen af dessa krafter och framwisa det ideal, efter hwilket de sjelfständigt och säkert må fortwerka.

Desa medel beredas af underwisningen, hwilken omfattar de insigter och kunskaper, dem den ena menniskan meddelar den andra. Att tala om underwisningen, likasom den wore ändamål, är således att icke förså sina egna ord. Äfwen den underwisning, som offer wisa tillstånd och belägenheter inom samhället, tjänar blott till medel för den uppfosttran, hwilken hwarje menniska inom denna belägenhet måste gifwa sig sjelf.

Äfksom uppfosttran gifwer hwarje enskild sitt utmärkan- de hwarje, gifwer den äfwen åt folklogen det hwar man kallar Nationalitet, eller det, som i förening med det egentliga hos mennligheten och dess wärna bildnings höjd, skiljer det ena folket från det andra samt bildar des egenheter. Då hwarje folkslags egentliga värde består här i, och detta värde, denna nationalitet, af hwarje des medlem måste representeras, om han skall uttråda såsom ett wärdigt barn af ett wist folk, så böra också de inrättningar denna nation widtager, för att genom de enskilda utbilda sig sjelf i massa, afse denna fordran, eller wara nationella, och således äfwen, om folket genom sin representant: sin regering, widtager åtgärder för alla de enskildes underwisning, måste denna äfwen wara nationel, d. å. åstjande att förena det mennligheten i allmänhet bildande, det som leder till bestämning af hvars och ens bestämelse, såsom menniska i allmänhet, med det som specielt utmärker henne såsom medlem af ett wist folk. Så wida denna fordran icke wid den offentliga underwisningen, under alla des utwedlings grader, iakttages, är den felaktig och för till förwända resultat.

Emedan den mennliga inkränningen så bestäm

det, att alla icke kunna uträtta all ting, gifwes det i hwarje samhälle, det må nu construeras på hvilket sätt som helst, nödvändigt wisa olika stånd och belägenheter, i hvilka en olika grad af kunskaper erfordras. Så behöfwa de, hvilka egnat sig åt frambringandet af materialen för eget och likars fysiska bestånd, en annan färdighet än de, hvilka sysselsätta sig med utbyte af hwad det ena landet, af en sådan material frambringar, mot hwad som utsträs och beredes i ett annat, och båda dessa klasser en hel annan än de, hvilka åtagit sig ledningen af sina medborgares icke blott rent kroppsliga angelägenheter, utan de som afse deras säkerhet, utbildning och förädlade förnöjelser. Men som alla individerne af dessa ferskilda stånd dock äro menniskor och medlemmar af ett wist folk, måste det som i största allmänhet tillhör alla menniskor, och det som, i sin största enskildhet, tillhör detta folk, wara första grunden och det för alla gemensamma i den nationella undervisningen. Nu är, å ena sidan, ingen ting mera allmänt för den tänkande warelsen, än dess förhållande till Gud och de relationer till werlden, hvilka grunda sig på detta förhållande; å den andra, intet mera enskildt, än det som characteristiskt skiljer en nation från alla andra, neml. dess språk, lagar och egna utvecklings gång genom tiderna. Den religiösa undervisningen, liksom handledningen till bruket af national språket, och till kännedom af fäderneslandets författning och historia, är således den som för alla medlemmar af ett samhälle måste wara den gemensamma och tillika den första och grundläggande. Wid denna stadnar den blott producerande, jord- och bergsbrukande klassen, emedan widsträcktheten af de yttre färdigheter, hvilka wid denna klass måste indwas och deras uthållande och tunga arbete, icke lemnar dem rådrum till förwärfwande af en mera omfattande kunskap, den de i sina förhållanden icke behöfwa. De utbytande, eller de af den handlande klassen, som hafwa att göra med fremmande nationer och sysselsättas med större transactioner, behöfwa således, utom den för alla gemensamma undervisningen, kännedom af fremmande språk och en på beräkning och widlöftig bolföring affeende bildning, hvilken borttager den tid, som erfordras att göra framsteg i lärdout och wetenskaper. Ut dessa måste deremot de af tredje klassen, eller de, hvilka änska sig anförtrödd wården om landsmäns högrestudning, eller de, hvilka wilsa beträda embetsman-

na-, lärare-, författare-, eller konsinårs-banan, egna sig. Men då de icke allenast äro kallade att wara inhemiska bildningens representanter, utan äfwen de organer, från hvilka hela mensslighetens kultur, wunnen genom wisa nationers större framsteg, skall meddelas och göras fruktbar för deras landsmän, kunna de i sin undervisning icke qwarstå wid blott det allmänna, som innebäres i de för alla fattliga religionsbegreppen, utan måste äfwen tillägna sig det allmänna, hvilket innehålles i menniskotankens allsidiga och grundliga öfning. Dessa, då de i sinätt föreställa hela nationen, och dertfore inom sig äro delade åt wisa kunskaps grenar, så att den ena är presb, den andra domare, den tredje lägre, o. s. w., måste dertfore sig emellan hafwa en gemensam, en allmän mensslig och allmänt national bildning, föregående den mera speciella för hwar och ens ferskilda yrke; men hvilken bör wara mera utsträckt, mera omfattande, än det för samtliga medlemmarne af nationen nödvändigt gemensamma, emedan fordringarne ökas, i samma mån omkretsen blir trängre. De måste hafwa en innerlig och förtrolig bekantskap, icke blott med menssliga od ingens fortgång i allmänhet, utan äfwen med hwad wisa äldre och nyare folkslag hufwudsakligast för befördrag af densamma tillgjort, och det så lefwande inför sig, att de kunna klart öfwerse och till allmänne nytta göra bruk af de olika modificationer i den bildnings utveckling, som den erhållit under de stiftande tiderna och på de olika orterna af werlden; widare skola de känna grunderna, på hvilka man dömer något wara wist i wetandet, ädelt i handlingen eller skönt i framställningen, och dermed böra de förbinda en lefwande kännedom af allt hwad som bildar det utmärkande af deras nation, det som gör de fosterländska förhållanden för hwarje hjerta dyrbart, och framför allt öfwa sig att kunna anwända en förwärfwad kunskaps skatt för sina landsmän, till hvilka all bildning, om den skall wara sann, allt närmare och närmare måste draga öf och med dem göra öf allt innerligare förtrogna. Den allmänt menssliga bildningen måste alltså wara dels historico-philologisk: man måste göra sig wäl bekant med äldre och nyare nationers språk, icke blott för att tont skryta med fremmande glosor och phraser, utan för att, i deras genuina skick, kunna lära känna deras litteratur och ur den hemta det riktande, förädlande, eller också warnande, i affeende på ut-

vecklingen af vår egen nations ^{*)}. Dets måste bildningen vara filosofiskt, då detta ord toges i sin vidsträcktare bemärkelse, såsom bemiddlandet om kunskapens på principer grundade visshet i allmänhet. Men allt detta hör, ehuru inhemtadt i det allmänna, omfång och den mest verldsborgerliga mening, dock tillika äfse det egentligen utmärkande i national characteren, så att man med synnerlig omtanka affier allt hvad som motsvarar dess fordringar, under en icke förtvånad öfning, att på modersmålet, rent och tydligt, uttala den kunskap man förvärfvat och den användning man deraf gjort.

Då hela vår så politiska, som kultur historia, visar att Sveriges hufvudsakliga och characteristiska sätts egenkap, icke så egentligen är det metaphysiskt djupa, eller det aesthetiskt bildande snillet, utan fast mera det, hvad man kallar godt wett, eller förman, att säkert, skarpt och med träffande egenlighet bedöma förekommande ämnen, och i sålje deraf en förklarlek för den praktiska sidan af hvarje vetenskap, så skulle det synas, då man på vårt fädernesland wille göra en tillämpning af dessa troligen all-

mänt gilliga grundsatser, att wid undervisningen synnerligt afseende bör göras på utbildandet af denna nationella fallenhet, med förekommande tillika att den icke alltför ensidigt må utwäxa och undertrycka alla andra inre anlag, i hvilkas gemensamma fria verksamhet den fulländade menlighet består. Meddigt tyckes det öf alltså, att en särdeles wigt tillika lägges på lifswandet och uppöfswandet af inbildningskraften och det speculativa förnustet. Men som Swensken, genom sitt fäderneslands lydliga statsförfattning, alltid kan hafwa i sigte, att på ett eller annat sätt någon gång komma att tala till ett större eller mindre antal af sina medborgare, måste öfningen att ledigt, kraftigt och behagligt, i muntligt tal och i skriftlig föredragning, använda och bruka det stöna, manliga språk, som förwarar minnet af förfädernas hjetår och en urgammal frihet, i alla grader af den offentliga undervisningen förekomma: en öfning, hwilken hittills varit alldeles undertryckt af ett pinsamt och ändamålslöft ässande med den nu mera döda latinerna.

Annåla u.

Ufvarne, af Ling. — Tredje Afdelningen. — Stockholm, tryckt hos J. Hödrberg, 1826; 50 sid. 8:o.

Uti en Erinran som äfoblier arbetet, yttrar författaren, att då han på samma gång skref och tryckte första delen af Ufvarne, fann han omsider, att stycket, genom ett miswärdadt språk, werte både i sängernes längd och antal, wida mera än han förmodat. Han har nu sökt att förbättra det förre, och instränkt de sednare, utan att ändra sin plan, som war, att, med en uppmärksam blick på häfderne och medelst diktens enklaste band, i ett enda helt uppfälla och sammanlänka allt, hvad våra utunder angifwa om Ufvarnes tid. Utkastet är fulländadt och sängerne utgifwas, icke efter deras nummer, utan på det sätt, att hvarje af de fyra afdelningarne (Swerige, Norge, Danmark, Finland), utgörande hwardera sex sänger, får sitt eget bladnummer." Förf. har wäl förefatt sig, att, så mycket som möjligt, iakttaga formens noggrannare fordringar, likwät är planens och karakterernes enhet hans hufvudsyste, öfwertygad, att mannen bde gälla mera än kläderne och bildföden mera än dess draperi." — Då Hr Ling såsom förfate

*) Öfver ändamålet, wigten och den enda rimliga grunden för studium af de äldre språken, läses i Argus den tredje för den 20 i denna månad, ett likaså sannt som kort utveckladt yttrande, hwilket recommenderas till sådligt läsande och öfwerwägande af en hwar som har intresse för undervisning. Att denna yttrande, så wida den wid telial skolor och gymnaser blifwit meddelad, hast till hufvudsakligt syfte grundläggandet af lärdböcker i latinska språkets skilswande och talande, är lika onödig, som det är wist att intet syfte i sig sjelf kan wara orömligare. Swartill sk. de denna latinska tal och skriftfärdighet led, då nu mera intet offentligt ärende och ingen vetenskap, enligt sin närwarande wunga utveckling, kan grundligen oshandlas i ett latinskt föredrag, som förtjenar detta namn? Deremot är det beklagligt wist, att denna oöfliga berättning på framtida författandet af örlor, toma disputationer och programer, uppehöll och hindrat framfögen i andra undervisnings ämnen och å wett undantängt det till ande studium af sjetwa latinska litteraturen. Under det man lägtar efter latinska glosor och phraser, samt öfwar sig att sammanplocka dem till egna toma latinska declamationer, hwarwid man ofta försummar eller förderfwar modersmålet, her man icke tid att i sin helhet studera någon latinsk författare, ännu mindre att göra sig reda för hans stöhet och hans förhållande till föregångare och efterföljare. Detta barbari måtte wäl ässwen hos oss en gång upphöra.

are hos allmänheten redan vunnit ett stadgadt ryk-
te, anse vi öfverföddigt att recensera nämnde sång.
I stället villja vi anföra några spridda prof ur
densamma, för att gifwa läsaren ett begrepp om den-
na Hr Kings sednaste litteraira product.

Sid 1:

Tag, nordson, din harpa! Låt runsatte orden
förtälja hur Selundas ardigra ö
bebyggdes af Skjold och hans wänfagra mö,
förr'n Asarne framträdde i fjällstängda Norden.

En höstafon spred kring Rodaniens sid
sin glans och förgyllde des snöhvita fragga;
litt sådesfält wägorna sakta mänd wägga,
då Mundilfrs dotter a) mot westerled
på gyllene strålvagnen ilade ned;
och Måne, den härligas broder, så dyster
och blek som en hamin, öfwer luftvägen drog:
han molnhjelmnen ned för sitt anlete slog,
four hade han gråtit för bortgångna syster.
Då strax öfwer bölhornas mörkgröna rygg
en ogenomskädelig dimma sig bredde;
hwar stjerna på himmelen blundade flugg.

Och fel i den stunden som detta skedde,
då word de Asar på willande wäg,
Den mäktiga Skuld b) dessa främlingars tåg
från kusten af Saxland c) mot Vesterne ledde,
Som urjätten Ymer d) sig wältrade opp
ur Öinungaswalgers e) oändliga baten,
och allrymden fyllde med dimmesödd kropp,
så faunades allt af det nattliga töden.
Nu längre och längre det rullade fram,
nu Asarne seglen och årorna fälde:
till obekant kust deras sföresa gällde.
Men sälla wid en utaf drakarnes f) sian
flod ungdrottin Skjold, liksom wäxande mänen,
af Asarnes öfwerdrott sifsböde sonen:
i rörelse ledig som wärdagens fly,
i gången så lätt som den simmande spänen,
med lockbekränt panna och blomstrande by;

a) Solen.

b) Dets Sublans, som bestämde framtiden.

c) Norra Eysland.

d) Det personifierade Chaos.

e) Komma rymden, före denna världens tillstånd.

f) Krigskepp.

fast hjerat med världen war föga förtroligt.
Han vunnit af Boghe, sin fosterfar, lof
att drakskippet fyra. Den gamle nu föf,
wid tåttade bakstammen, sälla och roligt;
men ungdrottin Skjold utmed roderet flod,
och eld war i bgat och eld i hans blod.
Nu tyst, i sitt hjerta han talte de orden:
"Se, sidsåsten närmas allt mera till Norden,
"och sfermas allt mer från min älskade mö!
"Mitt öde är mörkt som den tökniga sid!
"Men saran är storm uppå kärlekens löga:
"här gäller ett wägs spel, och allt bör jag wäga,
"Min fader mig lofwat den älskades hand,
"när sielf jag kan winna mig rike och land.
"Upp! — Nornan, som tillbetar hwar sina öden,
"skar djupt på min swärdstunga: Wän eller dö."
"den!"

Sid. 16, 17:

En lättluftig morgon, då östern förgylldes
och hela den löffallna bokskogens trets
med gullkorn af glittrande rinfrost spådes,
då ropte från strandhöjdens öfwersta spets
den wärdman: "En gullwimlad drake jag så
bar."

Som genljudet spredes af Sjallarhorn a),
när Heimdal de ewiges skymning bebådar,
från Wisfosts b) hwalf och från Wallhallas torn
kring jorden det rullar, — så hjerta till hjerta,
så tunga till tunga ett återfall spred
af wärdmannens utrop! Från let och från smärta
sprang yngling och gubbe till hafsstranden ned;
ty se, det är Asarnes höfding, som länder!
Med wänfälla blickar, med utsträckt händer
af alla han helpas och fruntlighet kom
i anletet af hwarie Aser, liksom
när fullmåne framåt på luftbanan träder,
och smäskvar alla i sifwerstir kläder,
Bland saran den nykomne gudalik gief;
ty innerligt glänste mot wänner hans blick;
fast grufflig mot fiender, liksom i qwällen
en nederlagsbådande eldjal på fiellen.

a) Gudowäktarens basun.

b) Regnbågen.

Stockholm,
Tryckt hos E. F. Wennström

R o m e t t e n .

N:o 79.

Dnsdagen den 4 October 1826.

Inrikes Underrättelse.

Malmö. Vid det Lördagen den 23 dennes hållna sammanträde med Riksdödsrättarna i Länet, stannade pluraliteten i det beslut, att de från Statskontoret nedfände medel skola användas för beklädningen af Regementerna, att förvaltas af en Direction, bestående af 3:ne ledamöter af Adeln, en af Prest-Ståndet, 3:ne af Bonde-Ståndet och en Ståndsperfor. Hr Hof-Marskalken Friherre Gyllenkrook valdes till Ordförande. Kammarherrarna Friherre Trolle och Seth, Professor Agardh, Förste Landmätaren och Riddaren Åkerblom, Lufwe Swenson i Hultary och Truls Bengtsson i Swenstorp blefwo walde till ledamöter. Såsom Suppleant för Hr Kammarherren Baron Trolle waldes dess bror, Hr Hofmarskalken Trolle.

Om Religions entusiasmen och dess Verkningar.

Det har länge åminstone varit en grundsats hos publicisterna *) , att enhet i kyrkan wore icke mindre angelägen att noga bibehålla, än enhet i staten, och sedan detta en gång blifwit antaget, har kyrkan otyckligtvis äfwen deri welat likna staten, att den med wäld sökt stadga och upprätthålla denna enhet. Desså war det en af de betydligaste och mest omfattan-

de förebräelser, som protestantismen anförde mot gamla kyrkan, att hon wille betunga folkens samweten och twinga den fria öfwerlygelsen. Men knapt hade denna samma protestantism stadgat sig till bestående serfildade kyrkor, förr än ty wår! äfwen dessa intogo den katholicas gamla sed, och började ett lika bittert polemiskt owäsende och lika hårda kättareförföljelser. Äfwen Swenska kyrkohistorien har åframte flere sådana snuttsiga och det chrisieliga öfwerseendet morsstridande uppträden. Wäl har det icke här lyckats de ifrande prelaterne, att bringa sina olika tänkande medbröder och de af dem förwillade på bålet; men icke saknas exempel, att de trängt hem från embeten, fört dem i fångelse eller på annat sätt stort och undergräft deras timliga wälfärd. Man erindre sig hwad som skedde med Terferus och Ulstadius, samt om jagten efter Pietisterna, hwilken war nära att söta den kanske mest exemplariska prest norden har frambragt, neml. den ädle Tolstadius utur kyrkans gemenskap. Wi anföra detta för att gifwa en wink huru ytterst försigtigt man måste gå till wäga, så snart det blir fråga om, att med yttre magt hämma det, som till sin natur kan motas och öfwerwinnas endast med lugn och segrande bewisning.

Annars har man wäl, så snart man ser på folkets lynne, sinnesrikning och character, föga att i Sverige befara några kätterier som södra Särans renhet. Intresset för metaphysisk spetsfundighet i dogmernas förklarande, saknas lika mycket hos oss i allmänhet, som den lättbräda inbildning, hwilken genast uppslammes af mystiska allegorier. Alla de rörelser i wår kyrka förefömmitt, hafwa också till det mesta varit asectiska separatismen, de der ytterst ägt sin grund i Swenska folkets fromhetsliga lynne,

*) Detta ord betydde i seltwa werket icke dagblods friskwäre, såsom det öfwerstattes i Argus den tredje och Stocholms Tidning, utan sådana som grundligt ännu och sundt beddma publica jura et negotia. Si woro Grotius, Gundling, Montesquieu o. a. publicister; ehuru de icke utportionerade sin epphemera wisdom wår dagar i wåran.

och beredas till utveckling af sjuhelva det ordinära
 presteskapat och dess brister. Man föreställde sig en
 menighet med varmt sinne för ordets kraft, och lång-
 sande efter att så dess tröst och dess undervisning sig
 meddelad, men hvars egentliga herde, ehuru ordent-
 lig i uttagandet af sina rättigheter, utan värma och
 nit för saken uppträder i catechisations- eller predik-
 stolen, talande efter en gammal sönig sientian,
 blott för alla obegripliga saker, hvilka träffa och må-
 se träffa endast döfva bron, om, inför en sådan
 menighet det skulle framtråda en man full af etd,
 hvilken talar fullkomligt i åhörarnes språk och pas-
 sande för deras föreställnings sätt, fattligt för alla,
 så att hvarie ord trängde intill ett hjerta, emedan
 det från ett hjerta utgätt, hvent må undra öfver,
 om han, äfven utan biträde af en djup lärdom, af
 en rhetoriskt utbildad wältalighet eller en konstnäs-
 sigt beräknad declamation och mimik, skulle rycka till
 sig åhörare, skata deras innersta och förwärfwa de-
 ras wälsignande bifall? Skålet är så enkelt: eme-
 dan han gifwer dem det watten de länge eftertraf-
 tat, och förgäfwes sökt i de för dem bestämde brun-
 nar. Det förhållande i hvilket folket enligt lag
 står och måste stå till den prest, som gifwer dem si-
 na makar, begrafwer dess såder, syffon eller wänner,
 döper deras barn och först inför dem i kyrkans egent-
 liga gemenskap, är naturligtwis så fast och så inner-
 ligt, att, om en fremmande predikant drager ifrån
 honom hans åhörare — utom kanske för en enda
 gång af nyfikenhet — detta nödwändigt måste vara
 ett talande tecken dertill, att han icke förstår att stär-
 ka detta förhållande medelst ett föredrag som werkar
 så som det bör.

Bland många andra kan man räkna det såsom
 ett bewis på christendomens gudomlighet, att dess lä-
 ra är sammanfattad i så högst få och enkla sätser,
 af hvilka dock en hwar har en alldrig i ewighet ut-
 tömlig rikedom af innehåll, hvilket endast det af trons
 eldskraft genomträngda sinnet rätt kan framdraga
 och till en del utveckla. Sjelfwa sätserna åter till
 deras wanliga ordalydelse, äro deremot redan från
 barndomen så allmänt bekanta, att om de blott läs-
 ligen anföras och af en yttlig, eudemonistiskt morali-
 serande chria, kallad förklaring, kringwärfwas och
 utwattnas, så kan det icke hjälpas att ei detta före-
 drag måste förefalla åhöraren trivialt och tråkigt.
 Desså under den tid detta prediko-maner egentligen
 war på modet, fastän det underfundom så kladdes i

klingande academiska phrafer, eller i sentimentala ro-
 man-tirader, att, enligt hwad försäkrades, "den goba
 smaken, det fina wettet och de odlade sederna träng-
 des, i sina wagnar, wid kyrkobrren," woro dock
 sjelfwa kyrkorna tomta, äminstone till det mesta på
 dem som hufwudsakligast behöfwa underwisningen
 från predikstolen. Lyckligtwis har detta rhetorisk-
 wattenlöbde till det mesta nu ändligen uttorrat; pre-
 dikanterne hafwa gifwit att på folkets djupare behof,
 med anledning deraf antagit ett afwarligare, christe-
 ligare föreställnings sätt, och derförest hafwa också de
 som kunnat utföra det med någon grad af stillighet,
 icke saknat åhörare. Men "presterna hafwa uppört
 att vara predikanter för att vara skrifwande wäl-
 talare", enligt hwad en af våra snickarske för-
 fattare anmärkt. Äminstone är det i ett af Swe-
 riges sista påbudet, wid strängt ansvar tillgörandes,
 att en hwar prest skall skrifwa sin predikan och fö-
 redraga den troget enligt sitt concept, och öfwerall
 hos oss bildas nu mera de andliga talarne, efter
 wisa kallt beräknade predikonkast, att uppläsa det från
 papperet, som borde utgå från deras själ. Det min-
 liga föredraget är dock underkastadt helt andra reg-
 lor än det skrifliga. Läsarens uppmärksamhet
 wida snarare wäckt, skarpare fästad och lättare in-
 derhållen än åhörarens, hvilken, just emedan den för-
 drar wida mera ansträngning, är af förekommande
 föremål snarare färd, och, ehuru den föga fäster sig
 wid ett slappare uttryck, en tautologie, en falsk ide-
 tism, derföre måste vara jemnt lifwad och upp-
 skakad om den icke skall slappas. Detta hänförande
 och frapperande, som åhörarens fulla tillfredsställe-
 se kräfwer, kan sällan winnas af ett föredrag ut
 papperet, och alldrig utan den af innerlig öf-
 wertygelse wäckta entousiasmen för det hwad ta-
 laren har att säga. Hwarföre är t. ex. Mous-
 seaus stil så mäktigt verkande på alla? För det
 att den är så varm. Och huru den blef det, har
 han sjelf sagt, då han försäkrar, att han all-
 drig skref utan att det glödde och brände inom
 honom. — Om nu en sådan entousiasmerad extem-
 porator träder upp i predikstolen bredwid en annan,
 sin beskärda del redan tillbelad prest, hvilken, skrifwande
 i sitt anletes swett, med det logiska anordnande
 af ämnet och den kritiska noggrannheten i anseende
 till sällen, aflägsnat från sig den snula lumbet som
 ännu war qwar i hans inre, är det lätt att förutse
 hwilken olika werkan den förra skall göra på åhö-
 rarna.

rarne, mot den sednare. Lika lätt är det wiserligen också att begripa, med hwad obehag denne och hans ställningsbestämda embetsbröder skola anse denna werkan, och derföre är phaenomenet af t. ex. Hussens bringande på bålet och Tolstadii inför domstol, ganska lätt att förklara.

Så wäl genom kraften af wära lagar, hwilka betrygga alla wid sin fria utveckling, som wårt uppjysta prestestafs billighet och moderation, äro dylika uppträden nu mera hos oss icke tänkbara. I wära wäldiga dagbladstider, i hwilka alia menisklighetens angelägenheter, politikens mest inveklade frågor och wetenskapernas djupsinnigaste forskningar, skola utföras, afhandlas och beömmas i periodiska skrifter, hör det alltså till ordningen, om tidsnings utgifwarne antaga sig presternas sak, och gå ut på att mota schismen eller separatismen, om icke med ett yttre wäld lånadt från kyrkans och statens förenade magt, åtminstone med ett inre, hwilket sarcasmen och snåddelsen erbjuda. Man förlåte oss, att wi nämna saken wid sin rätta titel. Kritik kan, för att vara det han bör vara, icke fåsta sig wid annat än det bestående, med hwars framwisande den kan styrka rättvisan af sin strånga, men noga öfwerlagda dom. Det måste alltså bestimmas något högst wanskelig, att recensera blott muntligt uttalade och åhörda predikningar. Swem, utan lånadt biträde af snällskrifwarskonsten, är wäl i stånd att, efter åhörandet för en gång, så tillförlitligt fåsta en hel predikan i minnet, att man är säker, att de uttryck man anför och tablar, verkligt så fölla och icke stodo i ett sådant sammanhang, att de derigenom hade i talarens mun en hel annan och giltigare mening, än de nu, isolerade, framställa på pappret? Man löyer alltså i hwarje ögonblick fara, att göra den orätt hwars predikan man recenserar, utan att kunna beräkna något gaga för hans utbildning; ty hwem vill wäl, om han också alltid kunde det, ändra ett manér, hwars werlande kraft man redan erfärit, för att antaga ett annat, om hwilket han ej på förhand kan weta, hwad effect det skall hafwa. Deremot kan man lätt med sin kritisk skada eller wäcka förargelse hos åhörarne, hwilka, utan att tänka på de fel mot logik och grammatik, än mindre på dem mot sädning och god sinak, som insmugit sig i det andliga tal, hwilket genomträngt deras inre, från detta tal hemtat wäxelse, anledning och underwising till hemdband om deras moraliska förädling. Wi weta

wäl, att man öberopar samma rätt att yttra sig öfwer en predikan som öfwer en skådespelare, hwars framställning också lesöwer blott för ögonblicket; men denna jämnförelse är icke adaequat. Predikanten har endast att, så som han fattat dem, framställa buden och förebilderna af dem, hwars ära han endast och allenast bör utreda; actören tillkommer det åter att framställa en af poeten tecknad character, och endast så wida han detta gör till min förnöjelse, gifwer jag honom det bifall och det beröm, som är wärdet för hans högsta åtrå. Det kan wiserligen vara wanskeligare än i wetenskaperna, der hwarje sanning kan demonstreras, att i fråga om det sädna eller föremålen för aesthetisk njutning, bringa någon från sin öfwerlygelse; omöjligt är det dock icke, och flere exempel wisa, att kritiken, med användande af alla sina hjälpmedel, hemtade från satiren och persiflaggen, kunnat draga en uteslutande beundran från Macine till Shakespeare; men alldeles otänkbart är det dock, att den som kände sin andliga längtan tillfyllsigjord på ett sätt, skulle, utan att lida till sitt inre, kunna befratta detta sätt och ryckas till erkännande af ett annat. Den som uppbygges af Lehnbergs predikningar, och den som gör det af Mariae bästa Del eller Floréens sömniska Nätter, stå båda inom allt för åtskillda spherer, för att någon annan beröring än en tillbakastötande dem emellan kan äga rum.

Skall man, — torde någon fråga — låta okunnigheten, den råa talenten, uppblåst af sielsfårlek och andeligt högmöd, fritt stöka folkmasor omkring sig, för att, på ett osmakligt och södtande sätt utspida willomeningar och steswa begrepp? Är affiggen att motarbeta något sådant motivet till hånande recensioner, wälan, så medgifwer jag att åtgärden är berömlig, så wida den är följd af ett rent nit. Men detta nit måste vara wisligt, om det skall förtjena att kallas rätt godt. Af frukten, heter det, skolen I känna trädet. Är den widt omtalade och eftersprungna predikanten icke annorlunda än man målat honom, så behöfwer man blott hafwa tålmod samt förhålla sig stilla, och nyssikenheten och det nyhetens behag, som lockade först så många åhörare till honom, bortdunstar snart, och dermed är hans stora församling fortare stignad än sammanblåst. Deremot om man dundrar i tidningarne, häcklar och smådar, skall den till honom dragna massan i sin predikan se en martyr för sanningen, och

få dermed ännu ytterligare för hans person ett intresse, hvilket icke förut fanns, samt en skad tillgifwenhet, så att från en tillfällig åhbrare uppstår en iverig anhängare. Endast sådant vällar ett otidigt skrifsveri, i fall predikanten i sielfwa werket är af ingen betydighet; är han åter detta, eller såsom skrifs-ten säger, är han af Gudi, då förmår ingen att spjerna emot udden. Men hwilketdera han är, kan icke pröfwas utan genom tidens jemna, stilla och oförändrade utvecklings gång.

Litteraire Nyheter.

Nyligen hafwa följande wigtiga arbeten utkommit och ingått i den utländska bokhandeln:

Monumenta Historica Germaniae, utgifne af die frankfurtsche Gesellschaft für Ausgabe der alten deutschen Schriftsteller, genom Vertz. Upplagen är ganska wacker, försedd med varianter, glossarium och ett fullständigt register.

Culturgegeschichte der ältern Welt, af professor Schloffer i Heidelberg; innehåller en högst intressant sammansättning af Cuviers, Trexvranus's, o. a. undersökningar om de förändringar jorden undergått.

Römische Rechtsgeschichte, von Savigny, 4:e bandet, upptager glossatorernas tidsålder, jemte teckningar af deras lefnad.

L. Tieck har utgivit 1 delen af sin novell: Der Aufruhr in den Sevennen, hwilken berömes såsom den ypperligaste bland alla Tiecks arbeten af detta slag.

S. Abo har nyss af trycket utgått: Suomalainen Sana-Kirja. Lexicon Linguae Finnicæ, cum interpretatione duplici, copiosiore latina, breviorè Germanica; Auct. G. Renwall. Tom. I, II. Priset är 6 R:dr Swenskt Banco.

Musik.

Mollbergs Frieri.

Swarfår är Mollberg så hwit om sin kind?
Swarfår i anletet gulblek och mager?

För som en ros war han rödblet och trind,
Och som en gåsmunk frodig och fager.
Har han fått affked från tjensten så säj?
Ah nej!

Krokt som en merla jemnt kutar hans rygg,
Lårar likt ärter på kindbenen rulla.
Rösten är pipande som på ett mygg,
Och af taldropp hans näsborrar fulla.
Är han mörbultad af slängar så säj?
Ah nej!

Hufvut är lutande, gången är trög,
Benen som rankliga nysfötter darra:
Lgat är sirrande, pulsen slår hög,
Händerna slås wa och knotorna knarra.
Månn' han är kär och will frögarmor ha?
Nej ja!

Werkligen? Jo, jo, jo, jo,
Han är fast i Amors garn!
Hvem har detta funnat tro
Om den arma, stackars Farn?
Men så går det i vår werld!
Wäst man rustar,
Sig förlustar,
Är man uti bojan snård.

"Courage bror Mollberg, se så, sig nu fram!
"Dill stanken der borta, dit bort till madam!
"Säg redligen ut dina hjerliga tankar,
"Och kasta i kärlekens stöte ditt ankar!"

Fram nu han drog,
På Mutter han titta,
Och Mutter hon log:
Pulsarne spritta.
Nu fick han ja!

Hin besitta
Så glad han blef!
Promys nu han klef
Helt dristigt till disken,
Och wille ta:
En sup på räkning, en dito på fisken.
En mundfist fick han på sin trut,
Och så war frieriet slut!

Stockholm,
Tryckt hos E. J. Wennerström.

R o m e t t e n.

N:o 80.

Lördagen den 7 October 1826.

Inrikes Underrättelser.

Stockholm. S. K. H. Kron-Prinsen gaf i Torsdags en stor middag, hwilken D. D. M. M. Konungen och Drottningen tåktes bhwista, och hware till Statens och Hofwets högre embetsmän woro befallda.

Rikets Ständers Revisorers Berättelse, angående den år 1825 verkställda granskning af Strörensningss Fondens förwaktning och redowisning för åren 1822 och 1823, samt Kongl. Strörensningss-Committéens i anledning deraf till Kongl. Maj:it afgifna underdåniga utlåtande, har nyllgen af trycket utkommit och blifwit utdelad. Dess hufwudsakliga innehåll är följande:

Såsom bekant är, hafwa rikens ständer anslagit en årlig summa af 100,000 R:dr R:o, till "strörensningar och lättade transporters bupnande, med mera, som kunde befrämja en ökad production och låta affättningen af sådana landmanna waror, hwilka mätte hemtas från Finland och andra fremmande länder."

Fondens tillgångar för år 1822 hafwa befunnit utgå: i balancerade förskott, tillfälliga inkomster (5,887 R:dr 4 ff. 6 ff.), årets anslags summa, m. m. 167,889; 5. 10.

Deremot hafwa utgifterna varit: Guld- och silvergods till en an inuddrings- ma-

Skine för Wäddö Canal					14,809: — —
Arbets kostnad:					
Wid Canal-anläggningen i Wäddö	19,306:	41.	7.	—	—
Wid Canal-anläggningen i Åker	10,351:	10.	5.	—	—
Wid strörensningarne i Westerbotten	23,324:	20.	11.	—	—
Wid strörensningarne i Westerbotten	4,398:	28.	—	—	—
För upprensning af segelleden wid Åmारे Stäf	2,846:	9.	6.	—	—
Proviantskostnad:					60,227: 14. 4.
Wid Wäddö	6,231:	26.	4.	—	—
Wid Åker	2,795:	40.	—	—	—
Wid Åmारे Stäf	824:	—	—	—	—
Hes- och trakta-					9,851: 18. 4.
ments-kostnad					1,120: 28. 3
Afwitringskostnad					8,000: —
Duråtgångskostnad					3,193: 19. 5.
Afbning wid Rgl. Committéen					1,433: 16. —
Gratificationer					1,000: —
Behållning till 1823, i Banken, Committéens Casa och i utgifne förskott					58,058: 3. 7.
Smärre specificerade utgifter, till ett					

Sammanlaget belopp af — — 10,196: 1. 11.

Summa R:dr Dico 167,889: 5. 10.

År 1823 hafwa tillgångarne bestått uti ofwan
upptagne contanta behållning, tillfälliga inkomster
(1,207 R:dr 15 fl. 6 rst.), årets anslags summa,
m. m. till ett sam-
manräknadt belopp
af — — — 159,611: 47. 1.

Samma års utgifter:

Arbetskostnad:

Wid Canal-anlägg-
ningen i Wåddö 18,404: 33. 1. — — —

Wid Canal-anlägg-
ningen i Åker 11,089: 45. 11. — — —

Wid strörensni-
garne i Wester-Nort-
land 9,256: 19. 4. — — —

Wid strörensni-
garne i Westerbot-
ten 3,933: 20. 6. — — —

För Muddrings-ar-
betet wid Almare
Stäf 1,842: — 6. — — —

För Muddrings-ar-
betet wid Erikssund 2,151: 36. 7. — — —

För Muddrings-ar-
betet i Upsala å 3,627: 47. — — —

Provanterings
kostnad: 50,306: 10. 11.

Wid Wåddö 8,125: 17. 9. — — —

Wid Åker 2,548: 36. — — —

Wid Almare Stäf 176: 24. — — —

Wid Erikssund 630: 24. — — —

Wid Upsala å 1,246: 12. — — —

Rese- och trakta-
ments-kostnad 12,727: 19. 9.

Durchgå: kostnad — — — 1,393: 15. 8.

Afswittringskostnad — — — 2,223: 17. 6.

Afslutning wid Kgl.
Committéen — — — 8,000: — —

Gratificationer och
premier för ångsod-
ling san tinförd wed
Sindree, specificera-
de utgifter, till ett
sammanlaget belopp — — — 1,433: 16. —

— — — 4,429: 24. —

— — — 8,121: 46. 5.

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

Behållning till 1823

i Banken, Commit-

téens cassa samt icke

redowisade förskottet

— — — 70,976: 42. 10.

Summa R:dr 159,611: 47. 1.

Till sjelfwa arbetet hafwa, under loppet af år

1822, varit commenderade 380, samt år 1823, 425

man af landregementerna; för öfrigt hafwa endast

private arbetare, emot beting, blifwit begagnade.

(Slut e. a. g.)

Priset i Skogsushållningen.

(Fortsänt)

Under loppet af år 1825 utkommo från trycket i Åbo, Handlingar hbrande till de öfwerläggningar och den skriftwerling, som inom Kongl. Swenska Landbruks-Academien uppstätt, angående Prisgiltigheten af de skrifter, hwilka till Kongl. Academien inkommit, i anledning af den Prisfråga Hans Maj:it Konungen uppgifnit, om den för Sverige måst tjenliga Skogsffädel. Utgåwaren, Kgl. Finnska Hushållnings-Sällskapets förre Secreterare, professor E. C. Bökler, har ansett sig böra göra dessa handlingar offentliga, emedan feilgan angår en af det allmännas angelägenheter, och sjelfwa skriftwärlingen i betydlig mån borde utwid och närmare upplysa de punkter som äro wigtiga, eller det wästa twiswel underkastade, då fråga är af insbra en bättre ffädel af skogarne."

Nämnde handlingar äro att tillgå äfwen i Swenska bokhandeln, och då de i afseende på skogsushållningen innehålla många wigtiga uppgifter och undersökningar, men isynnerhet i hänseende till wiße procedurer och åtgärder stundom lemna efterdomen af en ganstetänkwardig bestaffenhet, har man ansett dem i hög grad förtjena att winna en större uppmärksamhet. Af detta skäl torde en sammandragen framställning af hela ärendets gång, intill dess yttersta afgörande, af synas öfwerflödig för den sbrre allmänheten, som icke har tillgång till Handlingarne.

Uti Stockholms Post-Tidning för 4 Martii 1819 N:o 27 tillkännagafs, det Hans Maj:it Konungen i Nåder behagat "af enskilda medel anslå en sum-

Ma af 2000 Rdr Banco", "att tilldelas författaren af ett antagligt förslag till den för Sverige mest fördelaktiga Skogsushållning med afseende på de i hvarje landsort sig företeende skiliaktigheter af jordmån och klimat." Tretton täflingskrifter hade tid efter annan i Kongl. Kammar Expeditionen blifwit inlämnade, "hvar hwilkas värde och tjenlighet för ändamålet Kongl. Landbruks akademien, genom Kongl. Brefwen af den 6 Februarii och den 8 Maj 1821, Kongl. Resnisen den 13 December 1822, och Kongl. Brefwet den 25 Januarii 1823, Nådigt anbefalltes att sig utläta." Akademien remitterade samtliga skrifterna till sin Skogs- och Trädgårds-Afdelning, hwilken i ett utförligt betänkande (sid. 1-85), utvecklade grunderna för sitt omdöme om de emottagne prisskrifterna.

Bland de inkomna försöken, fann akademien endast N:o 9 och 13 förtjena en större uppmärksamhet, och författaren till akademiens betänkande, Hr Professor D. Carlving, har, såsom det synes, med noggrannhet undersökt desamma, och alltid med framlagda bevis styrkt de ogillande omdömen han fällt. Han anmärker (s. 24) emot N:o 9, Utläst till en reglerad Skogsushållning i Sverige⁹⁾, att förf. "icke följt någon systematisk ordning, ej heller behandlat sitt ämne vetenskapligen, utan allenast styckewis omödt än trädens natural historia och technologie, än deras odling och fällning." Vidare "sättnas å ena sidan flera angelägna underrättelser, när å den andra nog allmänt bekanta saker blifwit omskändligen föredragne." Så t. ex. "utsträcker sig af handlingen om frumwirlen till några få rader, och inasterråds banande omtalas alldeles icke, hwaremot en ganska lätt calcul utføres på tre hela sidor" (s. 25.) En beskrifning om Sveriges träd af olika slag, hwilken innehåller endast förut bekanta saker, upptager nära en femtedel af hela arbetet; deremot äro endast sex blad "egnade åt det föremål, som enligt bokens titel och bestämmeelse utgör huswoudämnet; det öfriga angår dels några af skogsushållningens elementer, dels spridda stycken af des præ-

tiska läror, till större delen wäl framställda i denna täflingskrift, dock så, att det hela i sitt närvarande stånd ej synes äga den fullständighet, som för ändamålet wore önskelig och erforderlig" (s. 26).

Efter en med anförda stäl och exempel ytterligare fortsatt pröfning, förklarar "täflingskriften N:o 9 icke wara författad med den granskning och sorgfällighet, som ämnet fordrar" (Sid. 60).

(Forts. c. a. 9.)

Spågumman.

Spådomskonsten är bland konster alla
Den som äldst och sälebs säkrast är,
Andra konster plåga snart förfalla,
Denna konst en ewig ungdom bär.

I en thekopp, i en kortlek hwilar
Tusen stilda ödens hemlighet,
Olådens jubel, sorgens tårepillar,
Nbjets nektar, ödens rystighet.

När som gummans händer korten blanda,
Och de bredas ut uppå sitt bord,
Lyss hwar en till hennes spådoms anda,
Lyss med bafwan till den wisas ord.

Der en fästms låfwar hon dig skänka,
Skön som hjerter dame till wårt och hy.
Der dukater, tusen, mot dig blänka
Utur Muterns tioskänka sty.

Der i Rbfwer på kalas hon bjuder;
Se, dig winkar Bacchi åretrans!
Remmaru töms och sirengaspetet lunder,
Med Argine du tager dig en dans.

Dock i Spader, svartssul på din tårna,
Går du flagande fring dal och fiell,
Till des Wallas, lyss af gwällens sijnerna,
Swifstar till dig: "Stynda att bli föll."

Så hon tyder alla dina öden,
Alla skiften uppå tidens strand,
Sjelfwa lifwet, sjelfwa bittra öden
Wår den wisa i sin allmages hand.

⁹⁾ Denna skrift utgafs sedan af trycket, under tittel: Förslag till en förbättrad Skogsushållning i Sverige, jemte Utläst till dess systematiska werktällande, Stockholm, 1821, VIII och 153 sid. 8:o.

Grubbla ej i denna sorgens bäcken
På ditt lif. Låt hoppet lysa det.
Ät hur lust att få i drömmars bäcken
Hjerterhörlja sselfwa bdetts siät!

Sogn

I anledning af en artikel i tidskriften *Swea*, Häft.
IX No III, p. 45, rörande Predikan om
Yttersta Domen.

(Fasika I.)

Uf en Tidskrift, sådan som *Swea*, och ifrån en
ort, så ryktbar för sin fördomsfria granskning som
Upsala, tyckes man hafwa skäl att förmoda om
icke rättighet att wänta, att när skrifter der re-
censerat, de icke, i stället för att erhålla en
lugn och fördragsam rättelse, genast skola afwisas,
och inneslutas i sectfängelset, hwarigendom man be-
qwämmligen slipper vidare bråk med dem för sig och
andra. Detta har likwäl äfwen denna gången in-
träffat med nämnde anspråkslösa predikan. Den
skulle först stämpas såsom hbrande till en wisf see-
terisk, och sedan skulle förklaringen af denna, efter
recens eget yttrande, "bildliga föreställning om
yttersta Domen" bedömas vara orimlig. Hvem
hade kunnat föreställa sig, att rec. skulle anse den
tolkning som der förekommer, hbra granskas efter her-
meneutiska regler, eregetiskt? Här är ingen språk-
kunskap i fråga, här förekommer enfalldeligen en
mening, som förklarar ordets bokstaf, i denna Bild-
liga föreställning om yttersta Domen, med
den tillämpning, som gudlig andakt fordrar, och med
afseende på den andeliga människan. Hvem hade
kunnat föreställa sig, att rec. icke af sig self skulle
finna, att bemärkelsen af orden: "all folk," är helt
olika, när det talas om Gud såsom domare, och
när det yttras att han befäller sina lärjungar
att underwisa dem? I det förra fallet kan det be-
traktas endast i andelig mening, eller såsom rec. ut-
trycker sig i "bildlig föreställning;" men i det
sednare i ordets egentliga bemärkelse. Begreppet om
domare wisar att barn och ommyndige, som icke äro
sitt juris, ej kunna komma i fråga; men bilden af
sårare ådagalägger, att alla som kunna fatta hans
ord, utan afseende på ålder, kunna och hbra af ho-
nom underwisas; och se deri yttrar sig skillnaden e-
mellan all folk i förra och sednare framställ-
ningen.

Det ordet ej (r. 11 af recensionen) lärer wara
trycket och hbra utgå; annars blir meningen allde-
les motsatt den som i predikan förekommer.

S. Sweriges L. U. H.

Subscriptions-Anmälan.

Professoren och Förste Bibliotheks secreteraren G.
Molbech i Köpenhamn, biträdd af flere derstädes
wistande lärde, ernar med nästkommande år, uti
nämnde stad, hbrja utgifwandet af en periodisk skrift,
under tittel: Nordisk Tidsskrift, i særdeleshed
för Historie, Literatur og Konst. Den är
bestämd att innehålla originella arbeten och förra af-
handlingar, hwilka icke hbra till de så kallade facul-
tets wetenstaperna, men genom sitt inre värde kun-
na göra sig förtjente af bildade läsares uppmär-
samhet och deltagande. Churu titteln lemnar ett be-
grepp om skriftens hufwudsakliga syfte, är det dock
icke utgifwarens afsigt, att strängt inskränka dess om-
fattning inom några bestämda gränser, hwarför un-
der benämningen historia kommer att inneslutas
politiska, geographiska, ethnographiska och
naturalhistoriska ämnen, äfwen som historiska
documenter, Bref af äldre berömda män, bidrag
till litteratur och språk-historia, m. m. —
Tidsskriftens litterära del kommer att sysselsätta
sig icke blott med Danska arbeten, utan skall äfwen
redogöra för wigtiga utländska verk, wetenstapliga
företag och uppfinningar, samt märkwärdiga phaen-
omen inom lärdoms-historien. I allmänhet är af-
sigten att söka gifwa skriften en character, swarande
emot Europas närwarande wetenstapliga bildning.

Uf denna tidsskrift utgifwes i första dagarne af
hwarit sjerndets år ett häfte utaf den widd, att hwar-
je årgång, innehållande 4 häften, kommer att utgå
rä 36 till 40 ark, i stort octav format. Priset på
hwarje ark, på godt tryckpapper, blir 10 st., samt
på postpapper 12 st. Danskt, hwilket erlægges wid
häftets emottagande. Subscriptionen gäller blott för
en årgång. Enkla häften säljas icke. Subscribenternas
namn tryckas wid slutet af hwarje årgång. — I
Sverige emottages subscription hos Herr Norman
och Engström i Stockholm, Herr Palmblad &
Comp. i Upsala, samt Herr Gleerup i Lund.

Stockholm,

Tryckt hos E. F. Bennström.

R o m e t t e n.

N:o 81.

Tisdagen den 11 October 1826.

Rikens Underrättelser.

Stockholm. S. K. H. Kron-Prinsen gaf sidsit. Måndags middag på Haga Lustlott, hwilken bivitades af hela Kongl. Familjen.

Committén till granskning af Underwäningswerken lærer i slutet af denna wecka komma att åtskiljas. Resultatet af Committéns öfwerläggningar är ännu icke bekant.

Vi meddela härmed slutet af Rikets Ständers Revisorers Berättelse, om verkställd Granskning af Strömbrensnings fondens förvaltning och redowisning för åren 1822 och 1823.

Redan 1822 års församlade Revisorer anmälte till rikens ständers uppmarksamhet, "att några af de dispositioner, som å nämnde fond blifwit gjorda, varit dels af sådan beskaffenhet, att de antingen icke bordt räknas bland de föremål rikens ständer dermed affekt, såsom: af mera enskild än allmän beskaffenhet, ei heller hänföras till de hufvudtitlar, hwarunder Kongl. Maj:t, enligt Nådigt bref af den 23 Januar. 1819, indelt dessa föremål, dels för strömbrensnings-fonden främmande," "dels och hafwa utgjort handels företag," hwilka, ehuru de äfystade inrikes industriens upphjelpande, likwäl "bordt lemnas åt enskilda och icke bedrifwas af staten." Afwen Stats-Utskottet wid sednaste riksdag hade gjort samma erinran, om de år 1821 på strömbrensnings fonden upptagne afgifter för införs af strömming, till afwittringar till premier till ångsodlingar, m. m., samt föreslagit åtgärder ledande dertill, att fonden icke widare med sådana fremmande utgifter måtte belastas,"

Sednast församlade revisorer förnya den gjorda anmärkningen, samt upptaga bland dessa strömbrensnings-fonden icke tillhörande föremål, afwittringarne i Zemmland, den fortsatte wedhandeln, samt år 1823 utbetalte 1000 R:dr Banco premier för ångsodlingar i Westernorrland; afwen som revisorerne anmälde, att ohurwäl, då öfwerste-lieutenanten, m. m. E. Rappe år 1822, i följd af Kongl. Brefwet den 8 Mars s. å., erhållit 9000 R:dr Banco såsom ett räntefritt lån, "till undersködd för linodlingens och linne-sköddens spridande inom vissa delar af riket, Kongl. Maj:t genom högstberörde Nådiga Bref förordnat, att den, genom Kongl. Brefwet den 3 Februari 1819, öfwerste-lieutenanten Rappe bewilljade tillskning af 1000 R:dr årligen, uti den af Stats-medlen utgående underhålls-summa för Gårdsby Linförädlings institut, skulle såsom afbetalning i nämnde undersködd innehållas," har dock ännu ingen ersättning till strömbrensnings-fonden ingått. — Likaså inberätta revisorerne till rikens ständer, att Kongl. Strömbrensnings-Committéns antagna redogörare i Westernorrland, majoren J. H. Hallström ännu i 1823 års räkenskaper "till last föres ett förestott af 5,536 R:dr 12 fl. 10 rst. B:co, som han uppburit till upphandling af wed och skogs effecter," emedan endast å en del af denna summa redogörelse infommit. — "Från 1824 års ingång gälla för dispositionen af strömbrensnings-fonden de föreskrifter som rikens ständer meddelat i deras underdåniga skrifvelse af den 17 December 1823."

Kongl. Strömbrensnings-Committén har på dessa anmärkningar lemnat följande förklaringar. —

Intill slutet af år 1823 gällde till Committéens efter rättelse, de äldre föreskrifter densamma erhållit, öfverensstämmande med de ändamål hwartill ständernes anslag war ämnadt (se föreg. N:o). Enligt dem woro de i fråga warande företagen icke fremmande för Committéens åtgärder. Den för afwitringarne i Zemmland under åren 1821—1823 till ett sammanlagt belopp af 24,000 R:dr Banco stedd utbetalning, grundar sig på nådiga befallningar, uti Kongl. Maj:ts skrifwelser af den 8 December 1820, den 28 Februari 1821, den 6 Mars 1822, samt den 12 Mars 1823. — Åbrände den af Majoren Hallström icke till fulla redogjorde summa, meddelar Committéen, att enär under fortgången af den företagne wedhandeln åtskilliga frågor uppkommit om öfwer- och undermål, wid in- och upp-läsningar, afwenksom om leverantörernes uraktlåtenhet att fullgöra sina åtaganden, samt då, under åren 1823 och 1824, en betydlig del af den upphandlade weden, i anseende till bristande affättnings tillfälle, måste till påförligande är blifwa gwarliggande, ansåg Committéen det tjenligast, att tills widare i hufvudboken balancera omnämnde summa, "intill dess wedhandeln blifwit till slut bringad." — I sammanhang härmed annåder Committéen, att sedan, i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 16 April 1823, ett förskott af 1000 R:dr Banco blifwit utur ströburensnings fonden till Konungens Befallningshafwande i Westernorrlands län utbetaldt, i ändamål att användas till wedhandel, har ett sådant uppköp wäl skett, men bristen på fartyg hindrat wedens affändande till hufvudstaden, hwarför Kongl. Maj:it medelst Nådigt Bref af den 16 sist. Mars förordnat denna weds återförskäljande; hwarom Kongl. Maj:its Befallningshafwande blifwit genom ströburensnings Committéen underrättad.

De 1000 R:dr Banco, som i twenne år blifwit utur ströburensnings-fonden utbetalte till Herrensands läns Hushålls-Sällskap, för att användas till premier för mindre sidars och myrors astappning, för ångsodling och beteshagars inhägnande, hafwa utgått i kraft af Kongl. Brevet af den 15 Mars 1820, den 28 Februari 1821 samt den 12 Mars 1823.

Sedan Kongl. Maj:it, genom Nådig skrifwelse af den 22 December 1824 förordnat, huru förhållas bör med återbetalningen af öfwerste-lieutenanten Rappes län, 2000 R:dr Banco, har "Ströburens-

nings-Committéen till Kongl. Stats-contoret ingått med requisition å den summa, som, på grund af högstberörde Bref, nu är att derifrån förwänta i afbetalning å meranämnde låne-undersködd." *anses*

Förlidne Fredag gafs, för första gången under denna speltermin, tragedien: Prins Hamlet af Danemark. Hr Loiskow, såsom Hamlet, förbåde ett wälförtjent bifall både med hurrarop och handklappningar, och fru Eriksson, såsom Ophelia, blef icke heller förgåten. Då denna piece af Stockholms publik är så många gånger sedd och åter sedd, bör man ej förundra sig om densamma nu mera icke gifwer fullt hus. Wi erinra oss knappast något stycke, hwilket, ehuru olika ombömena derom än kunde wara, i öfrian så mycket efterjöltes som detta. Nåhända bidrog Hr Åbergsons utmärkt lyckliga spel, att gifwa det sin första credit. Likwäl kunna wi icke undertrycka den öfwertigelsen, att den Stockholmska allmänheten alldrig kan wara så obildad, att den ju ej skulle kunna uppfatta och förstå åtminstone några skönheter af detta mästerverk. Hwilka stora teckningar jemwäl af vår tid, återfinner man icke der! Den wacklande och obestutsumme characteren hos Hamlet, är en verklig representant af vårt nu warande släkte. Wi tala som gudars swära wid alla himmelens och afgrundens magter, att snart verkställa våra föresatser, att ej lefwa blott i toma ord utan i handlingar, och likwäl uppskjuta wi dag från dag all verkställighet, till dess slutligen han med lian kommer och affår vår lefnadsstråd. Mot den hämnad inom Hamlets bröst, hwar till sielfwa himmelen syntes uppmåna honom, kämpar hans ädlare natur, och i denna strid fortfar han ett oafbrutet wacklande, grubblar öfwer sin belågenhet, kan ej bli ense med sig sielf, och uppnår således inga resultat. Under detta grubbel, med dessa sina obeståndna planer, drifwes han från det ena beslutet till det andra, alla syfvelsättningar och njuten wita för detta hans enda systemål, till dess han oberedd faller ett offer för ondskan och illwiljan! — Åbrände är Ophelias död. Förlusten af en fader, som blef ett omedwetet offer för hennes älskares hand, denne älskares hårdhet, hwilken synes helt och hållet hafwa förskinnit henne, skulle naturligtwis rubba det beklagansvärda släckans förstånd. Utan eget förwällande blir hon inwecklad i den gemensamma wälfnaden af sammanskockade händelser, och till sin öfkyll-

diga bbb bortförd med den allmänna församlingens hvarfwel. Så beklagansvärd denna händelse är, erbjöd dock den tanken åskådaren, att hennes öde skickelse, hwilken sedermera drabbade så wäl de regerande personerne, som hennes egen åskåre och hennes bror. Ei sällan möter of under lifwet samma förhållanden. Och äfwen häruti blifwer Sybelias bild för of dyrbar. Skuldens och dygdens lidanden uppröra wårt hjerta, och med en bepröfwad blif ställa wi denna fråga till himmelen: hwar är här rättwisans hand? — Då öpnas sinaningom en högre förlåt, och wi se med wårt anande öga de ofskyldiga offren med palmer i händerna, och tårarne förwandlade till perlor i deras segerkronor. Den wanliga önskan, hwilken är egentligen blott en sinnlig åtrå efter njutning, att allt måtte wäl slutas på denna sidan dödligheten, förswinner då för en ådlare, den att se dygden efter fulländad pröfning, likt guldet renad från allt jordiskt slagg, förherrligad uppglänsa i skönare och lyftigare boningar.

Polonius åter, med sina från alla wäderstreck sammanträffade lefnadsreglor, sin sens commun wisshet, hwilken träffande bild af dessa oduglingar, som i tid och otid beställsamma, ständigt belägra furstarna och hofwen! Hans ständiga fäst, spioneri och lyfningar, kosta honom också slutligen lifwet. — Will man äga en teckning af den trofasta wänskapen, har man den i Horatio; af bofaktighet, öndsta och oftyglad lusta, så har man den i Claudius. Med ett ord, ju mera detta wästerlycke studeras, öpnarhet såsom ofsympadt, dess mera skall man finna att det är en outöslig källa af lefnads wisshet, phantasi, känsla och skönhet. *Dyn*

Lund. Det här i förlidne månad hållna prestmötet bewistades af en talrik samling prestmän. Acten öppnades af Hr Biskop Faxe, med ett latinskt tal om Praedestinationis-lärans historia i Sverige. Derefter ventilerades en disputation De praedestinatione, bland theologiska ämnen ett måhända af de wigtigaste. På eftermiddagen hölls latinskt oration, samt upplästes en af Hr Ussar Lindesblad författad sång öfwer framlidne contracts-prosten G. Schartau, hwilket poem gjorde mycken effect och innehöll flere rätt wästra partier. Tredje dagen hölls predikan af prosten Wählin, hwarefter åstfälliga öfwerläggningar förhades. Bland de

fattade besluten war äfwen det, att anhålla hos regeringem om ändringar i den för Skåne bestående husefyns ordningen. En committee har sedermera utarbetat ett förslag till dessa ändringar; det gäller öfwerbyggnadsamortisementsfondens nedfättning till hälften. I stället för 2 procent årligt afdrag på den gamla öfwerbyggnads summan och 6 tunnor spanmåt måts årligt afdrag såsom byggnads skyldighet, är nu föreslaget 1 procent och 3 tunnor spanmåt. Iri samma förslag föreslås rörande prestgårds byggnaden i Skåne, att den som ej till den 1 Maj brandsförsäkrat sin prestgård, äfwentyrar att, i fall af brandskada, stelf widkännas kostnaden för dess åter uppbyggande. Dessa föreslagna ändringar, om de stadfästas, synas wisertligen ganska fördelaktiga på de första 20 a 30 åren; men äro troligen af en förströande werkan för framtiden. Iöfviden deraf kan blifwa, att om en prestgård nedbrinner, kommer efterträdaren att ersätta kostnaden både för den uppbrunna och den änyo uppförda byggnaden. Härigenom kan of öfwerbyggnaden komma att uppgå till 30 a 40,000 R:dr för ett pastorat. *Dyn*

Priset i Skogshushållningen.

(Forts. fr. N:o 80.)

Den andra prisfristen som ädrog sig academiens uppmärksamhet, N:o 13: "Förskil till beswarande utaf det af Hans Maj:tt Konungen den 2 Febr. 1819 utsatte prisämne: att utarbete ett antagligt förslag till en för Sverige mest fördelaktig skogshushållning, med afseende på de i hwarje landsort sig företeende skiljaktigheter af jordmån och klimat," bestod af tvenne afhandlingar. Den ena, af ett större omfång, beständ för mera bildade läsare, war af både theoretiskt och practiskt innehåll; den andra, helt och hållet populär, utgjorde en för allmogem i sammandrag uppsatt anvisning, rörande skogarnes wård och förskel. Förstnämnde utförigare del af skriften, utgör "1:o inledningen, hwari ämnet betraktas ur sin stats-economiska synpunkt, och 2:o hufwud afhandlingen, hwilken framställer skogsförskelns förnämsta grunder. Tilagde woro: 3:ne tabeller till beräkning af träds cubic innehåll, 2:ne

bits öfwer aflastningen af skog efter olika trädslag, outlopps tider och jordmåner, till bestämmande af enskilda tråds värtighet wid olika åldrar, och till hjälp wid skogs taxering; således calculer öfwer kostnaden och inkomsten af tjäru bränning och svedjande, uppgifter om askbränning och potassfokning, samt slutligen en vetenskaplig undersökning om vegetations kraftens progressiva aftagande mot nordn, och 2:ne i anledning deraf beräknade productions-tabeller för 59 och 67 gradernas polhöjd."

Sedan academiens Skogs-afdelning, uti en fortsatt framställning af hvarje del utaf skriften, gjort redan för dess innehåll, föreslås följande områden om dess värde och tjenlighet för ändamålet.

Enligt den plan förf. wälbetänkt uppgjort för sig, betraktar han ämnet ur tre olika synpunkter, med hänseende till de åtgärder som erfordras i trakter hwilka redan lida af skogsbrist, eller der en sådan är att befara, eller hwarest öfverflödig tillgång finnes på skog. Vidare har han fäst nödigt afseende wid läsares flida bildnings grad, hvarföre han för en mindre odlad allmog utarbetat den nämnde förtä öfverflödigten af skogshushållningens hufvudgrunder. Ehuru arbetet i några delar fordrat närmare utveckling och bestämning, är dock det hela behandladt med mycken fullständighet, samt en grundlighet, som bewisar både theoretisk och practisk kannedom af alla landthushållningens grenar (s. 84). "Flera af de undersökningar han anställt, hafwa fordrat långvarig och ihärdig forsökning, och hans werf innehåller många id'er, hwilkas efterblid skall bringa Sveriges skogshushållning så högt, som luftstreck och jordmån tillåta. Denna förtienst i vetenskapligt hänseende, förenad med det systematiska, rediga och underwisande framställnings sättet *)", gifwer åt i fråga warande skrift ett utmärkt värde," förhållit genom ämnets hellsändiga behandling med hänsyn på Sverige serkildt, "hwarigenom hans arbete wunnit den practiska tillämpligheten, att det i flera delar kan anses hafwa hunnit fullkomligheten så nära, som man med afseende på skogshushållningens när-

*) De förelämnande skriftliga öjemheterna, har förf. ansett att genom en ytterligare granskning så öfverläsas, i änd och hans skrift skulle winna någon uppmärksamhet.

warande tillstånd har skäl att wänta." Af sådana orsaker tillstyrker och landbruks-academiens skogs-afdelning, att det utsatte priset måtte tillerkännas författaren till pris-skriften N:o 13 (Utlåtandet är dateradt Stockholm den 27 Martii 1823, undertecknad D. Carling, författare)

I anledning af dessa nu meddelade yttranden om de tvenne pris-skrifterna, hafwa flera serkildta dictamina af academiens medlemmar blifwit inlämnade. Med Doc. Joh. Em. Wistström finner "N:o 9 wara författad med sörre sak-kannedom, N:o 13 med sörre bokkannedom." Den sörre anser han hafwa ett afgjordt företräde i fråga om användbarhet; den sednare i afseende på en theoretisk öfversigt af ett skogshushållnings system. För öfrigt synes det Med. Doc., att bryfverna i N:o 9 och förtjensterna af N:o 13 blifwit, hwarbera på sin ställe, "med stor omsorg recenserade," hwarföre han för sin del instämmer uti öfversien och riddaren af Bornemans särskilta skriftliga yttrande, hwarigenom denne anser ingendera skriften ensam förtien af den utsatte belöningen, utan foreslår "deras sammanfattande till ett helt" (s. 86).

Fr öfversien och riddaren Borneman blifwit dictamen med erkännande, huru "det wiserligen är öfwer hans förnåga, i flera fall, att wärdet af täflings-skriften N:o 13," "att han icke alleid rätt fattat auctors mening," "måhända af så någon gång warit hänförd af stridiga åsikter" (s. 87); men han finner i alla händelser derom mycket att anmärka, isynnerhet i afseende å behandlingen af ek-, bok- och annan löfskog (s. 90). Skriften N:o 9 har en "wida enklare character, så när wiserligen den högre swäng och omfattning som är förbehållen wetenskapsmannen; men mellem bigående af den sinnrika och måhända wäl beräknade riktning författaren till N:o 13 gifwit åt öfvergången från det så kallade gallrings systemet till skiftes-systemet," anses förf. af N:o 9 "i utkastning wa mera partiel practisk skogskunskap än förtien till N:o 13." Derefter föreslås skrifternas "öfverflagnings," och ett antal anmärkningar widfogas em begge ofständande arbeten (s. 93-104).

(Forts. e. a. 9.)

Stockholm,
Tryckt hos E. F. Wistström.

R O M E T E N.

N:o 82.

Lördagen den 14 October 1826.

Inrikes Underrättelse.

Stockholm. Tredje delen af både Hbjers och Straguelii Samlade Skrifter, hafwa lemnat präßen, ehuru de ännu icke ingått i bokhandeln.

Strödda Anmärkningar,

Öfver den förkunnade nya Språkundervisnings Methoden.

Hvem erinrar sig icke huru Argus den tredje, wid bbrjan af sin bana, utropade ångfartygen, formagnarne och Lancaster-undervisnings-metoden, såsom de tre mensklighetens första påhitt, medelst hvilka den skulle gbra lättsteg till sin kultur och sin förädling. Den ytterligt loffågende ton i hvilken han nu nyligen förkunnat en ny Engelsk mekhaniska, att bibringa kannedom af fremmande språk, och förnämligast af de både gamla clasiska språken, eller den Hamiltonska undervisnings-metoden, tyckes antyda, att han är färdig att lägga ännu en pierde till dessa högwigtiga upptäckter. Wi hafwa redan, såsom sig bordt, gjort full rättwisa åt de sunda reflexioner, dem anmålaret af denna method, i Argus den tredje föränlet, rörande meningen med och angelägenheten af de gamla språkens studeran-

de; hwad åter sielfwa den nya, undergörande methoden angår, wilja wi nu wid densamma tillåta oss några anmärkningar. Wi hafwa dröjt härmed, i förmodan, att wi skulle få se en närmare utyggt om, hwari den stora hemligheten består; men då detta ännu icke skett, tro wi oss, genom en och annan erinran böra söka att förstå Argus den tredje till att icke allt för länge, i detta affeende, sätta sitt ur Engelska Journaler lånade ljus under ena skepp.

Består hela konsten, så som man af Argi ord tyckes hafwa antedning att sluta, förnämligast deri, att läse-böckerna förses med ordagranna interlinear-versioner, så kunna wi underrätta Argus, att denna method åtminstone icke har förtiensten att vara ny, utan är temligen gammal. Uti åtskilliga af de från Weifsmanska bokhandeln i Leipzig, under första decennium af 1700-talet utgånga skolupplagor af de latinska auctorerna, förekommer en dyllt ytterst ordagrann interlinear-version, alldeles liksom i den gamla polygort-bibeln, under de Österländska texterna. Att med Argi fullkomliga brist på hwad man wanligen kallat lärdt wetande, detta förhållande kunde vara honom obekant, kan vara naturligt; men underligare är det, att han icke kommit att erfara, att det rara konsistvet redan är användt i första afdelningen af doctor Dahls år 1806 utgifna Östliska Läsebok, så att Hamilton åtminstone icke kan gälla för den första upptäckaren.

En wigtigare fråga uppstår, huruvida denna method är för sitt ändamål synnerligen tjenlig och berömlig. Att ett dylikt höjställe af flere språk, så att hwar deras egenheter genast falla i ögonen, är ett verkligt medel för språk-philosophen, till att leda honom under betraktelserna öfver de särskilda språkens likheter och olikheter, till upptäckande af den för dem alla rådande enhet, kan icke sättas i fråga, och har derför också detta medel härtill ofta blifwit begagnadt. Men helt annat är förhållandet med nybörjaren, som skall inhemta grunderna af ett språk, för att sedan kunna läsa hwad på detsamma blifwit författadt. Vi bekänna att vi icke tro, det denna method kan gifwa någon säkerhet åt kunskapen om, isynnerhet de gamla tungomålen. Det för dem characteristiska, är att de uttrycka de modificationer, som med ett ords begrepp föregår, genom förändringar af ordens ändelser, då åter, i de nyare Europeiska språken, dessa modificationer till det mesta antydas genom andra ords föresättande, eller genom partiklarne och hielpverberna. Den skillnad som detta bildar mellan det språk skolgossen talar och det han skall lära, är så stor, och det skäl, som till denna olikhet kan upp gifwas, är så abstract, att det omöjligt kan klart inses af ett barn. De i de gamla språken förekommande förändringar af casus, tempora och personer, äro så stora och för dessa tungomål så grundväsendliga, som någonsin känandet af bokstäfverna för möjligheten att läsa skrift i allmänhet. Utan ett inledande och sedermera jemte expliceringen, allt framgent fortsatt studium af dessa gamla språks grammatik, synes det omöjligt, att åtminstone någon grundlig och säker kunskap af dem kan inhemtas; så mycket mera som det är omöjligt, att wid underwisningen låta alla de ord, hvilka i dessa språk finnas, framställas för nybörjarens ögon och inpreglas i hans minne, och huru skall han då, wid bruket af ett lexicon, weta t. ex. att *logisti* är en öfning af *lego* och *νεκρωσικα* af *νερωω*, om han ej wet efter hwad regel denna öfning föregår, och hvilken modification af begreppet, genom denna förändring uttryckes? Just för det att mångfalden omöjligt af ett ändligt förstånd, i hela sin omfattning, kan upptagas, har man varit nödsakad att subsumera den under den allmänna enheten inom hwarje art, och sålunda utbildat de regler, utan hvilkas efterblifvande vi icke i något fall kunna röra oss med säkerhet och ordning, och hvilka derför

äro lika beständande och lika grundade i naturen, som sjelfwa mångfalden; i ty omöjligt kan natur vara annat än en genom enheten ordnad och sammanhållen mångfald. Flera försök hafwa wisserligen, tid efter annan, blifwit gjorda, att wid underwisningen i de gamla språken, aflägsna nödvändigheten af grammatikan, hvilken isynnerhet för begynnare är widlyftig, svår och tröttnande; men alla hafwa hittills misslyckats, och man har blifwit tvungen att gå tillbaka till dessa, med logisk spetsfundighet på förhand gifna regler, och deraf ha man anledning att förmoda, att det på samma sätt skall gå med denne nu bepröfvade, men som vi sett redan långt tillföre, försökta och förtädda Hamiltonska method, hvilken wäl torde wid tillfälle af en examen, anställd med en smula härtaleri, kunna öfverraska någon, men troligtwis i längden alldrig kommer att bereda något fruktbringande resultat. Wäl torde den kunna fylla gossars hufvud med ett par dusin glossor; men tiden skall utwisas, om af någon bland de förre blir en man, hvilken till egen bildning och andras handledning grundligt kan läsa en Grefisk eller Romersk auctor.

Annars är detta Hamiltonska företag en naturligt och rak product, af den allt mer och mer öfverhand tagande empirien. För den äftrigen, visligt hvilken alla tankar och idéer skulle vara endel mer eller mindre grumlade spår på själens ursprungligen tomta, men mjuka botten, efter de intryck, som de sinnliga ting i deras mångfald göra på densamma, måste det äfwen vara naturligt, att intet skall bindes af en apriorisk regel, utan att såsom det helt tillfälligtwis uppkommit och utbildat sig, skall det också tillfälligtwis kunna läras, genom ett smärre om inhemtande af dess första råa mångfald. Men lika så wäl som denna förra, filosofiska, äftrigen besunnits alldeles falsk och ogiltig, skall säkert denna sednare, philologiska, bestinnas snarare föra istånd än till målet.

Priset i Skogsushållningen.

(Fortf. fr. N:o 81.)

Songl. Landbruks-Academiens Skogsafdelning fann icke tjenligt, att godkänna de i föregående öfver upptagne förslag till utlåtande öfver de tvenne tillings-skrifterna, Ut i sitt Öftrande, af den 9 Junij

ni 1823, hemstälde Afdelningen till Kongl. academi-
nien, att genom begge fristernas sammansmältande
följa Årskommuna ett helt, "som blifwe swarande
mot det åsystade ändamålet," i hvilken affigt för-
fattarena borde annodas att gifwa sig tillkänna, för
att öfwerlägga rbrande omarbetningen. — Hr professor
Carling reserverade sig emot sagde herygnyttings-åtgärd.

Uti sitt underdåniga Utlåtande, af den 16
Augusti 1823, insände Kongl. Academiens uti sin
Skogs-afdelnings ombudne och förslag om fristernas
sammansläpande; men en af Academiens correspon-
derande ledamöter, capitainen och riddaren, friherre
G. G. Wrangel, som tagit kunnskap om de twen-
ne ifråga warande fristerna, fann sig föranlåten
att om dem afgifwa ett ferskildt yttrande, hwilket
bilades handlingarne. Dess hufwudsakliga innehåll
är: att då förfr. till skriften N:o 13 betraktat ämnet åfwen
ur sin statseconomiska synpunkt, har han varit den
enda af de tåflande som riktigt uppfattat detsamma, och
hwarigenom afhandlingen "på ett utmärkt sätt slät-
ler sig framför alla de öfriga. Men desutom åger
den också i practiskt afseende ostridiga företräden,"
emedan "N:o 9 endast är en samling af isolerade,
ofra origliga och hwarandra motsägande uppgifter,
utan plan och sammanhang." Dessa påstående styr-
kas medelst anförda exempel. (s. 114—116). Emel-
lertid öfwerlemnar friherren "till afdelningens
närmare besinnande, om man helt och hållet
kan fränkänna den författare en sann praktisk för-
tjänst, som på ett så öfwerträffande sätt framställt
läran om skogars skötsel, som författaren till
skriften N:o 13; en afhandling till alla delar
så praktisk, att den med afseende på vår skogs-
hushållnings närwarande tillstånd, kan synas in-
nehålla allt hwad man i Sverige kan och
behöfwer weta för att icke allenast wårda och be-
gagna, utan åfwen på det minst kostsamma sätt
föröka sitt skogsförråd." Bewis för detta yttrande,
anföras sid. 118, 119. För öfrigt anser friherren
det alldeles olämpligt, att sammansmälta twenne ar-
beten af så skiljaktigt wårde, som de ifråga warande.
Han finner "detta förslag åfwen orättwisi, emedan
det innefattar snarare en fränkning än en belöning
för N:o 13, att dela priset med en afhand-
ling, framför hwilken den åger ett så ut-
märkt både theoretiskt och practiskt före-
träde." Friherren "anhåller således att afdelnings yt-
trande måtte återremitteras" (s. 120).

För att öfwa af de tryckta Handlingarne, sy-
nes det som en stark inre werksamhet skulle
under allt detta hafwa herrstat inom academiens.
Derjemte tyckes en hög grad af willrådhighet hafwa
bemäktigat sig densamma, hwarunder hon öf grip
till ett alldeles eget expedient, för att rycka sig ur
sitt bryderi. Författarne till de begge så häftigt
omtwiflade afhandlingarne hade blifwit lånda. Skrif-
ten N:o 9 härledde sig från Hofsågmästaren och rid-
daren J. A. Ström, samt N:o 13 från K. H. Fin-
ska Hushållnings-Sällskapet's Förste Secreterare, pro-
fessoren C. E. Wbcker. Wid sådana förhållanden
beslöts Academiens, att till den förres bedömande öf-
werlemna professor Wbckers afhandling, och en
prisfrist kan naturligtwis aldrig öfwerantwardas
till en mera öwåldig granskning, än till en medtäf-
jares. Detta insåg ganska skarpsinnigt åfwen Kongl.
Landbruks-Academiens, ehuru mången torde befara,
att det sålunda skulle bära till skogs med hela skogs-
priset. Utgången rättfärdigar det siora förtroender;
Hr Ström finner högst opartiskt, att Hr Wbcker's
skrift nästan fullkomligen saknar allt wårde. Den
"följer icke något wist system eller ordning i sitt
framställningsätt" (s. 122), den är otydlig, full af
motsägelser och ofullständig (s. 123). "På Swenskt
erfarenhet är den icke grundad, ehuru man ofta fin-
ner wårt land nämnas; men om dermed menas
Sverige, Finland eller Tyssland har jag haft swårt
att utreda *). Menas Sverige, så skulle författa-
ren wara Swenskt; men en Finnsk eller Nyssk under-
säte har ju uppgifwit sig som författare? och då kan
han ej mena Sverige med sitt land och då är skrif-
ten ej författad för Sverige, hwilket war ett willkor
för prisets erhållande" (s. 127). Härwid torde man
få göra Hr Ström följande frågor: i fall den tåf-
lande afhandlingen varit skrifwen då Finland ännu
war en Swenskt provins, skulle man då welat neka
den tåflings rättighet, såsom "icke författad för
Sverige"? Eller kan ett ombytt politiskt läge för-
ändra åfwen lustflekten? Och widare: i fall Hr
Ström samlat sin erfarenhet uti skogs-skötseln inom
Sverige och ett dermed likartadt klimat, men författar
deröfwer en skrift t. ex. i Frankrike, skulle denna icke kun-
na wara tjenlig för det förutnämnde landet? — För öfrigt
har Hr Ström utgrundat, att "för öfwer allt der han
icke poetiskt behandlat ämnet, frist öfwerfatt utur

*) Frågan war så för hufwudsaken högst vigtig!!!

Stats rådet Cottas båda arbeten: Anweisung zum Waldbau, och Verbindung des Waldbaus mit dem Feldbau" (s. 127). Hr Ström förgår sålunda med temmelig häftighet att söka bewisa, det hans medtåflare icke förtjent det usatta priset; att hans framställningar äro orediga; att stilen är lång och uttänd; att han gör "utdrag ur Tyska Forstböcker" (!!!); att skogshushållningen så kan "tilltrasslas, om man följer Tyska pedanteriet och monåger sig sjelf" (s. 144); m. m. Deremot recom-menderar Hr Ström sin egen afhandling på det bästa (s. 123—126.) "ehuru det icke nu heller är pen-ningewinst, som föranledt honom att arbeta häruti" (s. 155), och han förgår härwid ej att sätta i tvifwel, huruvida hans medtåflare "älskar Sverige"? (s. 136) en fråga hwilken utan twifwel skall ganska mycket bestämna dennes kunskaper i skogshushållningen. (Hr Ströms gransknings-skrift är daterad den 17 Mars 1824.) (Forts. e. a. g.)

Recension.

Tal wid Jacob W. Struves Begräfnings i Mariae kyrka d. 9 Aug. 1826, af Biskop Wallin. — På Harmoniska Sällskapets begäran och bekostnad till trycket befordradt. Stockholm, hos Hörberg, 1826, 14 sid. 8:o.

Då det inskränkta utrymmet i denna tidning an-wist oss att endast annåla sådana verk, som på den allmänna odlingen eller för national-litteraturens ä-ra äga ett blifwande inslytande, eller gbra anspråk på att äga det, hafwa naturligtwis alla rent af tillfällighets skrifter, genom denna sin natur, utes-lutit sig sjelfwa från ett sådant annålande. Men någon gång kan äfwen en tillfällighets-skrift, derige-nom att hon framträder som ett fulländadt konststyc-ke, förwandla sitt ephemeriska värde till ett fortsa-rande, och då, om också alldrig så inskränkt till si-dotal, blifwer hon en af litteraturens märkwärdiga företeelser, och dermed förtjent af den allmänna-sse uppmärksamhet. Under denna cathgori besinner sig verkliga närwarande tal, i hwilket, jemte an-tydandet af en afliden mans utmärkte artistiska ta-lent, konstens innersta wäsende och förpållande till

natur och religion på det sannaste, varmaste och prydligaste sätt uttalas. Ingen börtjande konstnär, åt hwilken art som helst han än will egna sig, skall låsa detta tal, utan de mest wälgörande förtider för sin bildning; och ett helt som är affattadt i sådan ton som t. ex. följande tirad, öfwer konsternas be-tydelse, måste wäl, såsom wäktalighets alster betrak-tadt, allmänneligen erkännas jemngodt med det al-dra yppersta (s. 5.) "De äro odlingens blomtra-nor, som, med sina dofters wälluft eller fina stråls-bryningars glans, uppfrisa eller afwerla det ex-toniga jordlifwet, och, redan derigenom, rikt betala den wärd, som skänkes dem, om de än ej förwandla sig i bär och frugter. Men utom denna wagt och försödn och förädla den närwarande lefnaden, lem-na de oss mången betydelsefull wint om vår högre beståmmelse; de tillkännagifwa ett öfwermått af krafter, egenskaper, anlag och gåfwor, som menni-skan hwarken skulle behöfwa eller ens kan förbr-ka, i denna afdelning af sin tillwärelse, — som för hennes tinneliga fortkomst, förkofran och beståna äro ej endast umbärliga, utan ofta hinderliga och åtminstone alltid öfwersköddiga. Dessa krafter, egen-skaper, anlag och gåfwor, dem hon likwäl ej kan frångå sig, utan att förneka sjelfwa sitt wäsende, hwad innebära de, om icke att hon här endast be-reder sig för en härligare tillwärelse, och har i sin egen rättförlädda natur underpanterna derför? Swarill stå örnen wingar, om han blott war äm-nad att kråla i soster." — Eller denna i caracte-ristiken öfwer Struwe (s. 12): "Han lefde blott för det wackra! Att frambringa det eller att uppsåda det, war honom lika kärt, lika oförhinderligt. Sam-ma ingifwelse, som upplifwade honom på konstens område, ledsagade honom och öfwer naturens leen-de fält. Mången rik stöd hembar han och derifrån, men icke af hästens tårswar, utan af wärens blommar. Han förstod deras tyfsta språk om den-le-wiga stödheten, som, ehuru osynlig för gröfse blic-kar, går sin gudagång äfwen genom tiden, och i lå-ta, aningsfulla spår, lockar den dödlige efrer sig till öddligheten. Sök mig! säger hon och går undan; och han söker, till dess han finner henne i himmelen."

Stockholm,
Tryckt hos E. J. Wennström.

R O M E T E N.

N:o 83.

Tisdagen den 18 October 1826.

Inrikes Underrättelser.

Stockholm. Committéen till granskning af rikets Underwisningswerk, hade följande Lördag sammankomst under H. K. H. Kronprinsens eget ordförande. Committéens sammankomster hafwa, för denna gång, upphört, och som de preliminära åtgärder, hvilka bordt föregå det egentliga arbetet, sågas redan vara slutade, hbr man icke twifla på, att Committéen, som wid nästa sammanträffande endast bar att spelsätta sig med hufvudsaken, då till allmänhetens kunskap lemnar åtminstone något resultat af dess öfverläggningar. Det ännu, hwar på Committéen arbetar, öbrer så nära hwarje individu i samhället, att någon offentlighet i dess åtgärder och beslut, icke utan skäl, torde kunna begäras.

Om den närwarande Tidens Wetenskaplighet.

Några föregående uppsatser har denna tidning följt gifwa en winst derom, att närwarande period hwarken i religieus eller artistiskt afseende, hållit hwad den läfwat, eller förwärfwat en fullt grundadt rätt att anses hafwa tagit något betydligt steg till förbättring, framom den näst förflutna. Det tredje hänseendet, i hwilket ett sådant företräde likwål, för några år sedan, offentligen påstods, war ett allmänare utbredt intresse för wetenskapliga forskning, och förre grundlighet i alla diethrande sbretag, och

en djupare aning om deras betydelse, samt ett lifligare bemiddande att återföra wetandets så widsträckt, spridda och splittrade strålar till deras innersta medelpunkt. Men kan menniskwännen werkligen med tillfredsstäld öfvertygelse säga, att förhållandet warit sådant?

Det har alldrig blifwit satt i fråga, att icke all hwad som gör anspråk på att vara wetenskap eller heta wetenskapligt, skall vara systematiskt ordnad och grundadt i eller på en wif hbgre princip, ur hwilken alla nödiga detaljer kunna härledas, och till hwilken de likafn må kunna föras tillbaka. Den wetenskapliga bildningen, i sin allmänhet omfattande alla serfilda kunskaps arter, måste således låta hänwisa sig till en dylik grundande princip, hwilken i sig sjelf icke kan vara någon annan, än yttersta grunden för möjligheten af sjelfwa wetandets wifhet. Då det nu tillhör philosophien att söka och framställa denna grund, följder deraf, att all wetenskaplig bildning måste vara filosofiskt, måste sammanhållas af häntydningen på något hbgre, säkrare och fullgiltigare än det blott begonblickliga och tillfälliga, om den skall vara ett medel till menniskföslägtets uppfostran för ewigheten. Om användningen af någon serfild kunskap, om försök och upptäckter icke blifwit sbretagna och gjorda med en dylik hänsyn på en sammanhållande enhet för hwad menniskan förnår, äro de icke att betrakta annorlunda, än som alster af handwerk, hwilket endast arbetar på tillfredsställeandet af ett timligt behof, endast inöfwar sig till färdighet och lyckas eller misslyckas blott på höft, utan att kunna göra sig reda för skålen hwarken till det ena eller det andra.

Derföre är den vetenskapliga bildningen endast god då, när alla enstildta benäddanden leda af riktningen åt ett högre enhetsmål; när de företagas med allvarlig isfver för det sannas skull, utan alla småsinnliga beräkningar på tillfällig vinst, och när de med det allmänna förtroende och deltagande omfattas, hwilket tillkommer allt hwad som står i beröring med mensklighetens högsta angelägenhettr.

Med början af närvarande sekel tycktes verkligen den allmänna skänningen i Europa — yttrande sig på ena stället tidigare, på det andra sednare — antyda, att den vetenskapliga bildningen wille taga denna högre riktning. Den tomta, sladdrande, så kallade Upplysningens förhånelser af allt djupt, grundligt, högt och heligt funno icke mer ingång i något bra; man insåg öfwerallt behofwet af en fast grund att stöda sig på; skarpsinniga snillen uppstodo från flera håll och lifsom täflade att födra hwarje ferstild forskning till botten, och med ungdomlig värma omgäfwos de af anhängare, lärjungar och de lyfnande folken, hwilka tycktes inse att öfwen wetenskapens mer abstracta frågor rörde dem lika nära, som någonsin twisten om mitt och ditt. Desså felades icke loftal öfwer den tid, hwilken komma skulle. Ty wår! har dock utgången wisat, att man söng i triumph! något för hastigt. De läfswandephaenomenerna woro mera convulsiwiska utbrott af en excentrill ansträngning, och de derigenom alldeles uttömda krafterna nedföllt snart derefter i en så mycket större slapphet.

Philosophien, hwilken en tid betydligt närmade sig sitt mål, och följdes med en så spänd uppmärksamhet och en sådan mängd af utmärkte bearbetare, har blifwit nästan alldeles stationär; den stora tänkare, under hwars ledning speculationen gjorde iätesleg, har sedan flere år warit alldeles öwertsam och stum; emellertid har philosophien sjelf nedsjunkit dels till en blott logisk formalism, erbjudande endast skal men ingen kärna, eller till ett utswäfwande menande, hwilket ytterst slöder sig på Tro och derföre kan gifwa dels ingen wisshet, dels ingen lifswande öfning åt de menskliga själskrafterna. Desså tyckes interefet för philosophiska undersökningar till den grad wara utdödt, att den ädrager sig till och med åttöje, som med mera grundligt allwar egnar sig åt philosophien eller åt studium af annat än de nödhjelpskompendier, med hwilkas användning man drager sig fram i en examen,

Då det är philosophien, som icke allenast gifwer säkerhet, utan öfwen lif åt de öfriga wetenskaperna, kan man redan här af sluta, huru med dem för närvarande är bewändt. Wisserligen är matematiken ett i sig sjelft slutet helt; men, såsom sådant, det af alla wetenskapliga totaliteter som närmast och påtagligast hänföör sig till philosophien och des erkända sanningar. *) Men också har sedan länge den egenliga syftelsättningen aflägsnat sig från matematikens rent wetenskapliga elementer, för att omfatta endast des användning och nu mera är nästan allt hwad inom des område framträder, intet annat än dels omfångningar af hwad redan blifwit utredt, eller ett åslande med utfinnandet af lättare och kortare metoder att inhenta de kända sanningarne.

(Slut e. a. g.)

Priset i Skogshushållningen.

(Fortf. fr. N:o 82.)

Sof-jägmästaren Ström si föregående N:o omnämnde anmärkningar beswarades af professor Carlqvist, den 8 Maj 1824 (sid. 157—241), hwarvid alla gransknings punkterna äro upptagne och afgörande wederslagde. Professorens erinrar först, att "Skillnaden emellan Sveriges och Finlands luftstreck, jordmån och naturalster icke är så stor, att ej dessa länders skogshushållning måste wara densamma, så widt på des fysiska grunder ankommer, så mycket mer som de skogar, från hwilka Prof. Wbcker kan hafwa hemtat sin erfarenhet, samtliga njutit samma wård och skötsel som de Swenska." Men Prof. Wbckers skrift är för öfrigt så wida oberoende af alla climatiska och politiska förhållanden, som den efter allmänt gällande principer utflatar den wäg man har att gå, för att förwårfsa sig en wertlig

*) Matematiken är en wetenskap om det quantitatwos formella måtning, ytterst stödjande sig på antagandet af punkten, såsom det hwilket icke låter sig delas. Då nåttwål begreppet om quantitet innebärkrak motsärdighet med det om odelbarhet, är det påtagligt, att sökta om den odelbara punkten, utan hwilken ingen geometrisk construction skulle wara möjlig, måste wara hemta på någonåpnes isån utom matematikens öfvar.